Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 30 (274) Simbătă 29 IULIE 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

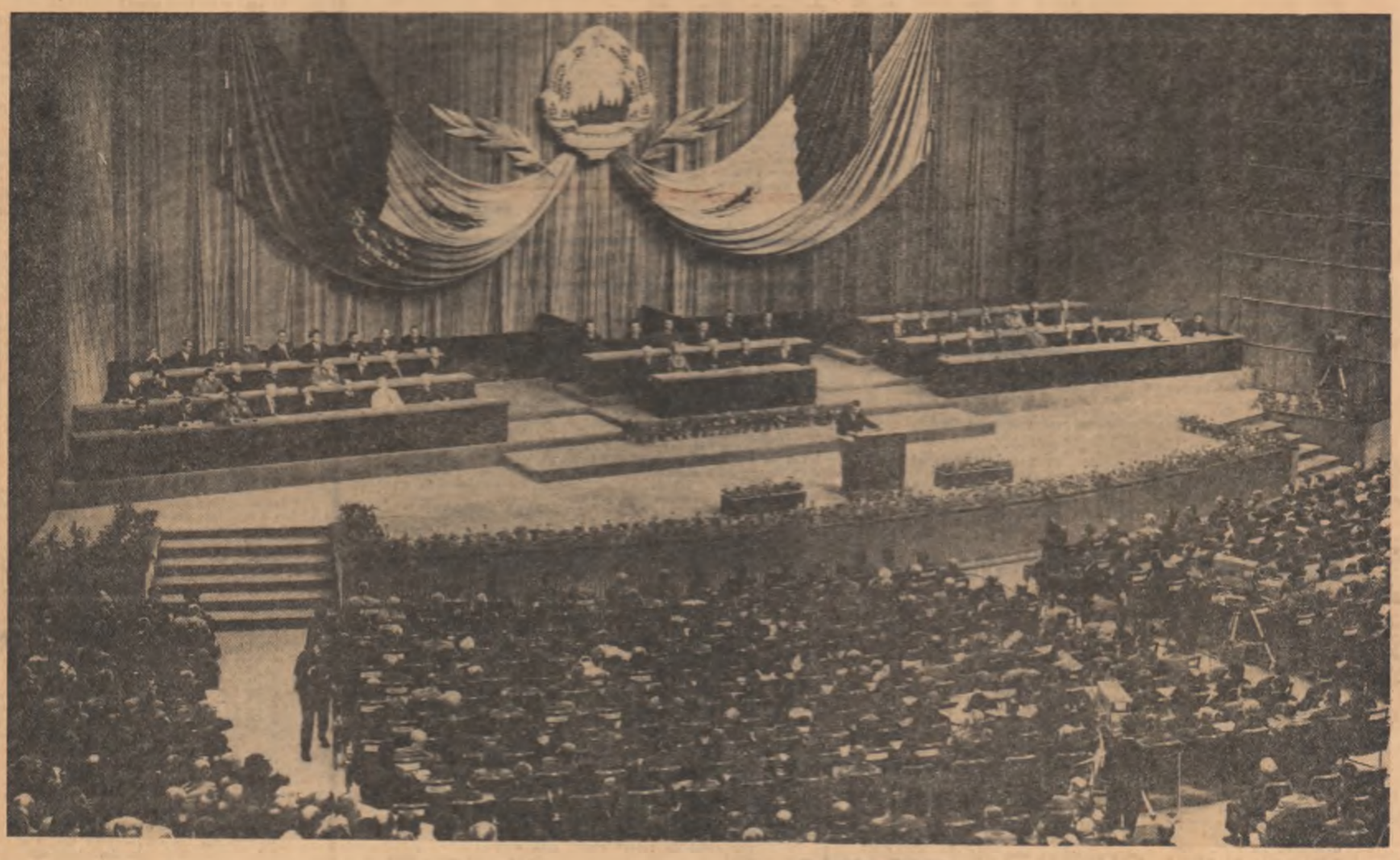

săptămîna

ÎN NUMELE ÎNTREGII NAȚIUNI

Exprimînd punctul de vedere al întregii națiuni, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reafirmat cu putere la recenta sesiune a Marii Adunări Naționale principiile fundamentale care călăuzesc politica externă a partidului și statului nostru. Întemeiată pe postulatul respectării stricte a independenței și suveranității naționale, al egalității în drepturi, al neamestecului în treburile interne, al avantajului reciproc această politică promovează neabătut și în chip activ ideea de pace, de prietenie, de cooperare internațională, de rezolvare a chestiunilor litigioase pe calea tratativelor și nu prin forța armelor. „Politica externă a Republicii Socialiste România — a subliniat secretarul general al P.C.R. — dă glas aspirațiilor profunde ale poporului român care, consacrîndu-și forța și energia uriașei opere creatoare, pașnice, de edificare a noii orînduiri, manifestă în același timp un înalt spirit de responsabilitate pentru cauza socialismului și progresului social în lume, pentru soarta întregii omeniri". Principii cu adinci rădăcini în experiența de veacuri a poporului nostru, în firea lui realistă, în simțul său de echitate, ele asigură României un rol dintre cele mai importante și mai apreciate pe plan mondial, făcînd ca prestigiul ei să crească necontenit, iar glasul ei înțelept să fie ascultat peste tot cu cel mai viu interes. „Amploarea fără precedent a relațiilor internaționale pe care le are azi România — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — ilustrează justețea politicii externe promovată de partid și guvern, constituind în același timp o recunoaștere a eforturilor constructive ale poporului nostru, a dorinței sale de a dezvolta buna înțelegere, prietenia și colaborarea cu toate popoarele. Participarea crescîndă la activitatea consacrată soluționării problemelor litigioase, salvgardării păcii și securității internaționale, consecvența politicii noastre de colaborare, au făcut să sporească stima și considerația opiniei publice mondiale față de România".

E firesc ca o asemenea politică să se bucure de întreaga adeziune a națiunii, ea valorificînd în practică, la nivelul înțelegerii umanist-socialiste, idei și sentimente ce insuflețesc din totdeauna strădaniile spre mai bine ale poporului român. Sînt gînduri și aspirații ce ființează de secole în doine și cîntece bătrînești; și-au găsit expresia în versurile lui Dosoftei și în textele cronicarilor; au luminat opera culturală a corifeilor Școlii Ardelene; le găsim transfigurate în poemele lui Grigore Alexandrescu, în legendele istorice ale lui Bolintineanu și Alecsandri, în versurile lui Eminescu și Coșbuc, Goga și Arghezi, în proza lui Sadoveanu, Rebreanu, Camil Petrescu. Sînt idei și sentimente care, dominînd și lirica, epica sau dramaturgia actuală, se relevă a fi, tradițional, coordonate de conținut ale întregii noastre literaturi. Împrejurarea e dintre cele mai semnificative, căci scoate în evidență, ca trăsătură de bază a spiritualității românești, umanismul. Înțeles în accepția lui socialistă, el animă multilateral politica internă și externă a partidului și statului nostru, dînd intervențiilor Românici în arena internațională un sens de mare noblețe.

Aprobarea de către Marea Adunare Națională a raportului prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la politica externă a Republicii Socialiste România și la sarcinile sale de viitor, precum și cu privire la activitatea desfășurată de guvern pentru realizarea acestei politici, subliniază încă o dată deplina unitate existentă între partid, guvern și popor, adeziunea întregii colectivități naționale la principiile fundamentale ce călăuzesc politica statului nostru și la modul de a le traduce în viață.

AUREL MARTIN

A. I. ZĂINESCU

Vară de dragoste

Se-ndoaie secerile-n pod de-atîta vară,
Prigorii fumegă de sete pe-nălțimi
Și dacă ne-am atinge mîinile, pietre de moară
Ni s-ar preface-n spice verzi, unde trăim

Și dacă ne-am atinge frunțile, pietre de casă
Ni s-ar preface-n ziduri, largi, și căpriori —
Din umeri, brațele; părul — o coasă
La streașină lucește tulbure în zori

Că-astfel și roua, neagră, de mijloc ne fură,
E-o poftă-n fructe de-a mușca păgini
Și dacă ne-am ruga cuvîntul ne-ar cădea pe gură,
Cumpănă de foc, și-ani arde lanț peste fîntini.

distinguo

GLASUL ISTORIEI

Cine nu știe? Cînd Mircea cel Bătrîn, „herzog al Amlașului și Făgărașului" și stăpînitor ....pînă la Marea cea mare", se vede în fața trufiei imperialiste a lui Balazid, el răspunde cu modestie că nu vrea decît „bună pace" și să-și apere „sărăcia și nevoile și neamul".

Eminescu făcea astfel din viteazul voevod simbolul unui întreg popor, care nu rîvnise în trecutul lui și n-avea să rîvnească nici în viitor la bunul altor popoare. O istorie pașnică, însingerată numai de războaie defensive, vorbea cumpănit, țărănește și românește, cu gura voevodului: e glasul istoriei noastre naționale, provocate totdeauna și niciodată provocatoare, ale cărei fapte de arme consimțite s-au desfășurat exclusiv în cuprinsul țării proprii.

Formulînd aceeași concepție populară asupra relațiilor noastre internaționale, glasul istoriei a răsunat de curînd în Sala Congreselor din București. Erau de față deputații Marii Adunări Naționale și, ca încă o expresie a solidarității țării cu lucrările împuterniciților politici, se aflau acolo deasemeni peste două mii de reprezentanți profesionali ai poporului. Iar Secretarul general al Partidului le-a vorbit despre „buna pace" ca temelie a politicii externe românești, despre „nevoile" și „neamul", al cărui ideal pașnic de viață internațională a rămas neschimbat de la Mircea, ca munții și apele țării. „Amploarea fără precedent, a spus astfel Nicolae Ceaușescu, a relațiilor internaționale, pe care le are azi România, ilustrează justețea politicii externe promovată de partid și guvern, constituind în același timp o recunoaștere a eforturilor constructive ale poporului nostru, a dorinței sale de a se desvolta buna înțelegere, prietenia și colaborarea cu toate popoarele".

O idee, adusă tot din adîncul istoriei, la nivel politic contemporan, a fost de asemeni asigurarea progresului social prin libertatea națională. Căci „o forță motrice de seamă a desvoltării social-politice în lumea de azi o constituie națiunea, care are de jucat încă un rol deosebit de important în istoria societății omenești pentru o lungă perioadă de timp". Aceasta e concepția de bază, care constelează istorica expunere cu afirmații lapidare privind libertatea fiecărui popor de a-și alege căile proprii ale progresului social comun, neimixtiunea externă în desvoltarea firească și deci suveranitatea politico-economică absolută, care singură poate zăgăzui neretinerea imperialistă.

Dacă însă ar fi să ierarhizăm ideile expozeului întreg, deși decurgînd una din alta în ritm silogistic, am izola pe o poziție mai înaltă în deosebi fragmentele referitoare la funcția internațională a statelor „mici și mijlocii". Pornind de la observația obiectivă că „în zilele noastre tot mai multe state mijlocii și mici pășesc cu vigoare și perseverență în arena politicii mondiale" și că totodată „soluționarea litigiilor internaționale nu mai poate fi hotărîtă doar de marile puteri", fragmentele indicate deschid imense perspective asupra solidarității politice planetare de mîine, ca și asupra eticei relațiilor interstatale, care ar garanta această solidaritate.

Relațiile de tip nou, stabilite astăzi între statele socialiste, constituie un imbold și un precedent în direcția eforturilor constructive pentru crearea unui climat internațional propice cauzei păcii și progresului.

În adevăr, cînd țările „mici și mijlocii", neatinse în suveranitatea lor națională, vor conlucra la progresul omenirii întregi cu țările mari, abia atunci se va putea simți peste tot în lume că (vorba unui mare poet) „acțiunea este soră cu visul".

Căci va fi un mare vis în acțiune, cînd toți oamenii de stat vor fi vizionat, tot atît de larg, viitorul politicii mondiale, ca secretarul general al Partidului Comunist Român, în expunerea făcută în fața Marii Adunări Naționale. Coloratura etică a concepției sale asupra politicii internaționale îl particularizează între oamenii de stat contemporani și, dacă e să-i arătăm origina, ea provine fără îndoială din datele neschimbătoare ale psihologiei poporului român. Eroii povestirilor noastre populare, aduși la situația politică a zilelor noastre, ar fi evocat fără greș principiul moral, care dă temeinicie faptelor omenești, individuale sau colective.

În fraze neuitate ca: „Nu dorim să dăm nimănui sfaturi, dar învățămintele istoriei arată că un popor nu-și poate realiza aspirațiile naționale și sociale, ridicîndu-se împotriva dreptului la existență al altui popor", în repetatele referiri argumentative la „logica istoriei" și la „rațiunea", care îi luminează legile obiective, cine nu recunoaște glasul însuși al experienței noastre milenare, atitudinea etică, graiul cumpănit și întreaga filozofie a poporului român? Deaceea, pline de realitatea acordului dintre guvernanți și guvernați, au căzut în conștiința ascultătorilor cuvintele finale: „Fără îndoială că Marea Adunare Națională — forul suprem al țării — va aproba activitatea de politică externă a partidului și guvernului nostru, dînd expresie acordului unanim al poporului român". Nu altceva au însemnat dealtfel ropotele de aplauze generale și explozive, cu care s-a manifestat numeroasa și simbolica asistență.

Iar această unitate dintre conducători și conduși, alături de realizările de civilizație materială și de progres spiritual, e de înscris cu mari litere între izbînzile socialismului românesc.

O strălucire nouă radia tot timpul din numele de pe stema țării, ROMÂNIA, care lumina puternic, mai puternic decît oricînd, de deasupra tribunii din Sala Congreselor.

VLADIMIR STREINU

CARTE POŞTALĂ

Această lume nebună

Şosele frenetice duc spre munţi. Logica circulaţiei piere pe măsură ce viteza automobilului creşte. În jur este un exod dement, o evadare totală în echipaje metalice, zgomotoase, grăbite şi imprudente. Se spune că tot ceea ce facem este o fugă de singurătate, o încercare de a te regăsi. Cunosc oameni pentru care noutatea este cifra, adunarea fiind suprema voluptate a inteligenţei lor speculative. Ei nu tresar la peisaj, o floare răsărind din piatră nu le spune nimic. Fiintele zeului Cît cască la surpriza unui munte galben planînd în Adriatică, neverosimil, cu tot cimitirul său de mirţi cu tot. Dar această lume nebună din jur care fuge pe şosele, aceşti bărbaţi şi femei temerare, urlind de fericire că scapă de obişnuit, mă consolează. Ei au corturi şi bărci în spatele maşinilor, vor dormi nopţile pe piatra fierbinte, vor înota în marea de tot placidă, verde ca în Grecia. Pe fiintele acestea o să le plouă în defileurile sălbatice ale Iablaniţei şi nu se vor odihni decît la Mostar sau la Dubrovnik unde chiar furtunile glumesc în anotimpul frenetic al călătoriilor. Pe motociclete, în limuzine sau automobile modeste, omul fuge de singurătate, de habitudine, de repetabilitate. Cîteva zile vom fi alţii, ai rîurilor, ai soarelui devorator şi mai ales ai drumului care ne înghite, ne presează, ne transformă.

Un canion lung de aproape 300 km. uneşte Belgradul cu vechea Raguză. Este o şosea aspră, cu porţiuni dramatice, gustate din plin. Plouă parcă ireversibil la început şi pămîntul roşu pe margini a început să lunece ca o magmă gata să înghită totul. Viile pitice au pierit sub valul cenuşiu de opă. Pînă la Sarajevo, se urcă într-un peisaj bucovinean mai dur. Roca e verde-ntunecată, rîurile fac zgomote infernale — cad detunînd, cer şi pămînt se rostogolesc într-o fantasmagorie incertă. Seara, din ceaţă, apare locul dramei — un oraş în linii mai — cu ceva din romanţiozitatea presupusă de amintirea idilei princiare atît de tragic curmate la un colţ de stradă, unde numai o placă anonimă semnalează curioşilor faptul intrat în legendă.

În zori, Sarajevo are ceva definitiv provincial, e un oraş cu taină, prins în capcana propriilor uliţe întortochiate, suportînd într-o carapace de piatră apăsarea munţilor din jur. Minaretele cu ţiturile lor de lebădă, albe, înalte turnuri de marmură, dau oraşului o elansare totală. El a plecat cu totul spre o vale alăturată, e numai o migraţie de curţi joase, acoperite de viţă albastră şi mici echipaje protejate de olanele roşcate coapte parcă la un soare rar. Obloane, teritorii claustrate, poveşti, legende. Caisul dospeşte deasupra murilor. În cimitire aglomerate cresc stîlpi albi — obeliscuri anonime, dominînd o iarbă pălită ce a stăpînit de mult morţii. E pace, trec măgăruşi cu priviri înţelepte — de dincolo de ferestre aud un clinchet tainic de vase de aramă, mînuite cu grije. Un fum violet spulberă perdelele. E ora cafelei, a meditaţiei. Plecăm...

Mostarul ar fi un Toledo oriental dacă ar avea focul, tragedia şi catedrala. Nu posedă decît un rîu verde-electric, un deal de calcar pe care explodează leandrul roz şi alb într-o infinită întrecere. Podurile lui albe, aruncate la locurile mai dramatice unde apa se înghesuie şi bolboroseşte cu spiritualitate au o caligrafie bine definită în peisajul anonim. Ele punctează un deşert al pietrei, nu al nisipului ca în Spania. Lipseşte catedrala, spuneam, cu sunetul ei repetat de clopote. Ortodoxismul a temperat pe aici strigătul spre necunoscut. Disperate sînt numai rîurile. Disperată e numai lumea nebună care aleargă în maşini spre crestele sălbatice, departe, către Dubrovnik, unde locurile se aşează, unde este o cetate ascunsă, dormitînd şi visînd la trecut.

Să alergăm şi noi spre ea printre rugile măslinilor, uitînd căldura care amorţeşte viaţa grădinilor. Sus, pe creste, au apărut coloanele funerare ale Mediteranei: chiparişii solemni, trişti, veghind marea.

EUGEN BARBU

cărţi • cărţi • cărţi • cărţi • cărţi • cărţi • cărţi

EUGEN BOUREANUL: „Oameni de demult"

Scriind despre proza lui Eugen Boureanul, în *Istoria literaturii române contemporane* din 1937, Eugen Lovinescu îl trecea pe autorul *Lupilor* printre „sămănătoriştii moldoveni", alături de Sadoveanu, Gîrleanu, A. Mîndru, Ion Dragoslav, Vasile Savel, vorbind în cele cîteva rînduri despre „paseism" şi „stil sadovenist". Lovinescu nu se ocupa însă de alte două volume, pomenite doar la biografie: *Sărmanii oameni* (1925) şi *Povestiri de prin văi* (1928).

Acestea, ca şi altele *(Povestiri de pe dealuri, Cel din urmă erou, Omul fără de noroc)* după care a fost alcătuită şi antologia apărută de curînd, cuprind cîteva povestiri ce fac notă aparte în creaţia lui Eugen Boureanul şi a căror cercetare critică permite abordarea lor şi din alt unghi decît acel al încadrării în literatura „sămănătoristă", căci în afara unui vocabular voit moldovenizat şi, în unele pagini, a sentimentului de duioşie cu eroii săi, nimic altceva nu îndreptăţeşte apropierea de Sadoveanu sau de alt prozator moldovean.

Banii — puterea distrugătoare a banului — nu e cu nimic mai prejos de *Gloria Constandini* a lui Galaction sau de *Comoara* lui Slavici. *Duşmanii*, deşi mai puţin realizată, poate fi apropiată de *Gura satului*. *Cucuveaua* — viaţa unui bătrîn chinuit de superstiţii, *Dezertorul* — tragismul unei iubiri ce nu se poate împlini, precum şi solidaritatea celor oropsiţi, *Cărbunarii* — povestea tragică a ţigăncii ce şi-a trădat neamul — amintesc, prin tematică, de cunoscute povestiri ale lui Agîrbiceanu.

G. GHEORGHIŢĂ

TUDOR URSU: „Foaia de parcurs"

Evidentă, în acest debut de proză, este în primul rînd o anume brutalitate a expresiei. Tudor Ursu descrie ceea ce vede. De aici, în mod vădit, se degajă un naturalism ad-hoc care face discutabilă substanţa artistică a prozelor sale.

Se observă inabilitatea autorului de a-şi contura un fir epic. Majoritatea tinerilor prozatori — Tudor Ursu nefiind unicul — rezolvă lipsa aceasta prin ancorarea într-un lirism diluat, stors din reacţii retrospective aparţinînd zonei infantile.

Dar tocmai în limitele unui naturalism latent, Tudor Ursu poate deveni un notabil romancier în măsura în care acest naturalism va fi potenţializat simbolic. Deocamdată, fragmentele **Piaţa, Porecla, Cei care văd, Ionatanele** se pot îngloba într-o bucată unitară, sensibilă în orice caz, pentru pitorescul său. Tudor Ursu pare să fie familiarizat cu o anumită psihologie colectivă. Prozatorul posedă intuiţii în conturarea de psihologii primare (fapt care iarăşi ne conduce la estetica naturalistă).

Foaia de parcurs, cea mai lungă proză a volumului, poate fi despărţită în cîteva fragmente care, în sine, reprezintă schiţe suficient de închegate. De data aceasta, autorul pare să se travestească într-un observator care vrea să surprindă din mers imagini cinematografice ceva mai individualizate. Dar accentul cade pe observarea psihologiei anonime. Soferul Dincu face o cursă lungă cu maşina, pentru a cunoaşte lumea. Strada îi oferă cîteva secvenţe inedite. Cît timp povestirea se încheagă din aceste secvenţe, merge; dar autorul vrea cu tot dinadinsul să-i găsească un conflict pentru un deznodămînt izbitor dramatic. Dincu nu mai are benzină şi va îngheţa în plin cîmp. Nota de fantastic din final este confecţionată după reţete tocite, încît, din cauza lipsei de motivaţie, sfîrşitul povestirii, chiar dacă are o oarecare tensiune dramatică, rămîne arbitrar.

MARIN MINCU

ANDREI PANDREA: „Medic la Boişoara"

Lipsite de spectaculozitate, faptele se înlănţuie cu oarecare monotonie, autorul jurnalului făcînd chiar observaţia preţioasă că, deşi aparent aceleaşi, fără mari variaţii, evenimentele, prin cantitate, nu-i dau sentimentul repetiţiei, ci, dimpotrivă, pe cel al neprevăzutului. Se analizează mai mult psihologia satului, personalitatea globală a oamenilor din Boişoara, foarte rar încercîndu-se portrete individuale.

Într-un sat izolat, din ţara Loviştei, un tînăr absolvent al Institutului de Medicină duce o dificilă şi obositoare muncă de organizare a asistenţei sanitare ale cărei succese treptate recompensează toate eforturile, iar pentru cunoaşterea cît mai exactă a mediului ambiant face atente analize de natură etnografică şi larg sociologică, întreprinde cercetări monografice. Interesante sînt constatările cu privire la trecutul istoric al ţării Loviştei şi al pastoralităţii române, la ritualurile de nuntă şi de înmormîntare, la obiceiurile ciobăneşti printre care înregistrează entuziast cîteva texte folclorice specifice, la peisajul pitoresc, adesea straniu, al străvechii aşezări a Boişoarei. Comentariile de natură medicală, foarte numeroase, îngreunează lectura, dar, desigur, sînt preţioase pentru specialist. Nu lipsesc referinţele şi citatele din autorii clasici, din atestate istorice, unele preţiozităţi intelectualiste, care nu reuşesc însă să atenueze sinceritatea necenzurată şi spontaneitatea generală a notaţiilor. Andrei Pandrea are un simţ sigur al umorului, relatează cu eleganţă şi vervă anecdote din viaţa satului, înviorînd tonul grav al naraţiei, se lasă vrăjit de limbajul plastic şi nuanţat al localnicilor, aşternîndu-l amuzat în filele jurnalului său.

DANA DUMITRIU

IOANA DIACONESCU: „Furăm trandafiri"

Ioana Diaconescu debutează la o vîrstă juvenilă, dornică să-şi exprime gîndirea şi simţirile. Se doreşte coborîtoare din străbuni luptători, semeaţă şi neînfricată: „Vin din Moldova călare pe bour / Cu spada pe cer toreadoare / Vin cu istoria în plete şi-n umeri / Ioana lui Ştefan cel Mare". Fiorul de stinghereală adolescentină încă o încearcă şi de aceea repudiază temerea şi sfiala: „Să se ştie înainte de începeri, să se ştie / Că nu iubesc lucrurile pe jumătate". Înfruntarea oricăror obstacole i se pare posibilă: „Calc prin jar aprins cu tălpile goale / Să nu mă doară / Să nu-mi fie frică / Să nu mă plîngă mama şi cerul / Ca-n copilărie". Freamătul nepotolit al vieţii o ademeneşte şi nu vrea să-l asculte indiferentă: „Sufletul meu se ascute de lume / Ochii mei văd tot mai limpede în sus / Viaţa nu se visează, dar se învaţă".

Tentaţia de a cunoaşte, de a pătrunde ceea ce încă spiritul ei n-a absorbit, constituie unul din motivele tematice dominante în volum: „Cînd zbor prea mult fac răni! / Dar una-i să ai rană de zbor / Şi alta-i rana de linişte". De aici derivă izvorul unei nelinişti căutătoare, îmbold pentru acte îndrăzneţe, chiar dacă necesită sacrificii: „Furăm trandafiri cu mîinile-o rană / Fără această durere n-am putea să ne stim / Ar bîntui numai luna / Şi-ar ninge!" Depistăm în astfel de versuri febrilitatea descoperirii ineditului, inerentă de obicei adolescenţilor, totuşi comutabilă într-o perpetuă efervescenţă poetică.

Comuniunea cu cei din jur răzbate cu o năvalnică dezlănţuire şi se cere împlinită: „Eu nu mai rămîn cu mine / Valsez mereu în afară / Făcîndu-i pe munţi şi pe oameni / Să se-ndrăgostească". Iată, deci, menirea cîntecului poetic — de a făuri „punţi" între oameni — tălmăcită simplu şi limpede de o începătoare care clamează, refuzînd de data aceasta discreţia: „Trebuie să ridic galaxii de cuvinte / Trebuie să m-aprind la stele şi prin ele spre oameni".

Bineînţeles, „promiţătoarele" stihuri din placheta debutantei sînt însoţite şi de prozaisme cenuşii, clişee verbalistice, gratuităţi de expresie inoportune. Platitudinile, aş zice „gazetăreşti", se ivesc atunci adumbrind filonul emoţional, estompînd autenticitatea cuvenită. Fără să trecem cu vederea deficienţele, volumul Ioanei Diaconescu anunţă, fără îndoială, o autentică sensibilitate poetică.

MIHAI BOTEZ

GH. BUSOICEANU: „O seară pentru mai tîrziu"

Dimineaţă senină, schiţă cu care începe primul volum al lui Gh. Busoiceanu — aproape că deconcertează prin naraţia „albă", făcută în stilul unei notaţii quasi-obiectivate, a minuţiei faptice. Autorul se vrea un scriitor al faptului comun, al vibraţiei banalului. Ca valoare, cele zece schiţe (ultima, **Într-o iarnă**, — poate fi socotită o nuvelă), nu sînt egale. Caracterul satiric al celei intitulate **Se vede cît de colo** nu depăşeşte, de exemplu, locul comun în prezentarea unui oarecare funcţionar vanitos, mediocru şi birfitor. Totuşi, în cele mai multe schiţe prozatorul reuşeşte să transmită această „vibraţie a banalului" şi să ne-o comunice cu un anumit iz secret şi destul de personal.

Măsura reală de creaţie cred că o dă amintita nuvelă **Într-o iarnă**, în care personajul principal, un pictor traumatizat de o serie de accidente obiective şi subiective, — familiale şi profesionale, — trebuie să parcurgă şi să depăşească o etapă istovitoare de existenţă profund complexată.

JANA MORĂRESCU

accente accente accente

Bietul Lélian!

O selecţie din poeziile celui mai strălucit prestidigitator al versului francez — dulcele Paul Verlaine, „sărmanul Lélian", îngerul blestemat al tuturor poeţilor lumii — a apărut de curînd la Editura pentru Literatură Universală, transpusă în româneşte de C. Georgescu.

Te-apucă groaza dacă încerci să pui faţă în faţă textul original cu versiunea lui C.G... Iată prima poezie din volum: „Luna de var / Bate-n pădure. / De sub frunzar / Stinse susure / S-aud abia... // O, scumpa mea.// Salcia sură, / Argintul viu / În lac o fură; / Şi vînt pustiu / În ea suspină. // Visare lină. // E uşurare / Şi numai har / Fără hotare / Al lunii clar / Chip nefiresc... // Toate vrăjesc". *Şi iată şi traducerea ei „brută":* „Luna albă / Străluceşte în păduri; / De pe fiecare ram / Porneşte un glas / Pe sub frunzis... // O, iubito. // Iazul reflectă. / Profundă oglindă / Silueta / Sălciei negre / În care vîntul plînge... // Să visăm, e ceasul. // O vastă şi tandră / Linişte / Pare să coboare / De pe firmamentul / Pe care astrul îl irizează... / Este ceasul vrăjit (exquise)".

Aşadar, nici „stinse susure", nici „S-aud abia", nici „Argintul viu", nici „În lac o fură", nici „vînt pustiu"(?), nici „visare lină" (?), nici „E uşurare, / Şi numai har / Fără hotare", nici „Al lunii clar / Chip nefiresc"...(?), nici „Toate vrăjesc"... — nici una din aceste banalităţi poetice nu se află în textul original.

Ce să mai spunem despre celebrul Chanson d'automne? „Les sanglots longs / Des violons / De l'automne / Blessent mon coeur / D'une langueur / Monotone" *a devenit:* „Al toamnei cînt / Viori de vînt / Îl plîng topite. / Lovindu-mi lin / Sufletul plin / De corzi rănite", *iar:* „Et je m'en vais / Au vent mauvais / Qui m'emporte / Deçà, delà, / Pareil a la / Feuille morte" *e cacofonizat astfel:* „Şi-n vînt mă las / În răul pas / Care mă poartă / Din loc în loc, / Acelaş joc / De frunză moartă"...

Ce să mai spunem şi despre Arta poetică? „Muzică înainte de orice, / Şi de aceea prefer / Imparul / Mai vag şi mai solubil în aer (sau în melodie), / Fără nimic în el care apasă (împovărează) sau care pozează / *a devenit:* „Întîia, mai presus de toate / E muzica; / În dragi Impare / Să cauţi vaga întrupare, / Fluentele rarefiate". *Cum să accepţi că* „O, cintec, piclă ideală / De vag şi clar nenotărît" / *vrea să zică* „Nimic mai scump (drag) decît cîntecul sur (gri, grise) / În care Indecisul şi Precisul se împreună", *sau că* „Ochii frumoşi de sub voaluri" *e tot una cu* „Calzi ochi sub vălul de reţea" *etc. etc.*

Pe pagina care precede „traducerea", editura a acceptat să se tipărească dedicaţia: „Tudoriţei mele".

Bietul Lélian!

Iluzii

Contemporanul *din 14. VII, a.c. publica pe ultima pagină un foarte interesant fragment dintr-o carte, aflată sub tipar, despre tineretul american, a istoricului englez Arnold Toynbee. Cum vrea să ne dea de înţeles explicaţia pusă de redacţia* Contemporanului *în fruntea fragmentului reprodus, precum şi datarea „Londra. 1967", s-ar crede că extrem de instructivul fragment ar fi fost anume trimis de către autor pentru revista bucureşteană, căreia i-a acordat dreptul de a-l publica. Numai din modestie ai zice,* Contemporanul *nu a pus deasupra fragmentului obişnuita: „în exclusivitate..."*

Or, cum se poate uşor verifica, fragmentul este luat din revista Figaro littéraire *din 19—25 a.c., unde a apărut în traducerea franceză a Genevièvei Mazars.*

N-ar fi fost mai onest să se fi indicat în Contemporanul *sursa reală a colaborării lui Toynbee, decît să se recurgă la subterfugiul la care s-a recurs din nu ştim ce iluzie că asemenea mistificare ar constitui un spor de prestiniu?*

I. MUREŞAN

Atlas în timp

Dansul pelicanilor

Într-un cotlon al deltei, undeva, pe Dunărea veche, în preajma staţiunii Maliuc, am trăit — parcă ieri — clipa aceea, dincolo de hotarele timpului.

Pornisem la drum cam tîrziu, deşi Afanas era cu lotca la debarcader încă din zori, după înţelegere. Avizat, pesemne, asupra năravurilor citadine, a stat lungă vreme cu ochii pe valuri, cugetînd la superioritatea vietăţilor acvatice faţă de unele dintre cele terestre, precum ne-a lămurit mai pe urmă, cu destulă delicateţe.

— Peştele, domnule, el iese la vînat de cu noapte, pînă nu se încinge apa, şi dac-a mîncat ce-a mîncat, el se trage la adînc şi bodineşte. Apoi iese iar, către seară, că doar nu-i prost, să mişune pe căldură!

Mi-am permis să observ că bibanul nu respectă această regulă. Omul nostru a pufnit pe nări, cu dispreţ:

— Ei, bibanul! Parcă acela-i peşte?

N-am insistat. Mi s-a părut că intuiesc întrucîtva temeiurile deriziunii, cînd, peste două ceasuri, vegheam lîngă un rug din tăciuni de stuf pe care se părpăleau cîteva duzini de bibani, prinşi cu mîinile noastre şi cu undiţele lui Afanas. Lipoveanul a refuzat categoric să se atingă de ei. S-a hrănit cu o jumătate de pîine şi a băut apă cu trestia, de pe fundul gîrlei. Ţigare — a zis că nu-i trebuie:

— Paisprezece ani de cînd nu fumez, pot să mai rabd încă unul!

...Bine că mi-am adus aminte: în toamna asta, Afanas împlineşte 15 ani!

Lotca fusese parcată în mîl, lîngă un trunchi scorburos. Pe grîndul cu ierburi şi flori, ceva mai departe de mal, se zăreau şiruri de stupi galbeni — verzi,în umbra unui cring de răchită. Prisăcarii ne făcură semn să nu ne apropiem.

— N-ai vreun peşte! strigă Afanas, către paznicii stupilor. Unul dintre bărboşi se întoarse şi răcni ceva, într-o limbă ciudată. M-am uitat intrigat la ghidul nostru.

— S-ar fi putut să aibă crap — mă lămuri el, cu bunăvoinţă. Chiar şi vreun somotei — dar zice că n-are...

Soarele ajunsese aproape de amiază şi dogorea intens, obligîndu-ne să privim altfel, în retrospectivă, reflecţiile filozofice ale autochtonilor. Nici o adiere nu legăna spicele stufului; dinspre gîrlă veneau efluvii de apă stătută; văzduhul din preajmă părea să fi căpătat pondere metalică... Atunci se auzi un fel de scîncet pierdut, undeva, în direcţia soarelui. Mă uitai, ferindu-mi ochii cu palma, dar nu văzui nimic, în afară de dunga aceea închisă: probabil, o fîşie de nor, gata să se destrame. Sunetul se repetă însă, mai lung, mai acut —şi de astă dată dunga era mai clară şi avea parcă o vagă mişcare spre noi. Apoi mişcarea începu să se precizeze, linia unduitoare coborî şi creşcu în priviri, pînă deslişirăm că-i vorba de păsări în zbor.

— A — făcu Afanas, cu un gest de nepăsare — ăştia-s pelicanii, îşi învaţă puii dinţii!

Erau, într-adevăr, pelicani, şir după şir, în volute imense, cîteva sute sau cîteva mii, n-am putut să-mi dau seama, într-atît mă uimise apariţia lor. Aceşti behemoţi înaripaţi mi s-au părut întotdeauna incapabili de zbor, deşi ştiam că migrează dincolo de Mediterana: există unele adevăruri teoretice pe care nu ţi le imaginezi puse în practică... Şi apoi, nu zburau pur şi simplu: se roteau pe nişte parabolice stranii, avînd foarte lent, cu ocoluri savante, dar deloc greoi şi anevoios, dimpotrivă, cu o graţie de balet stilizat, cînd negru cînd argintiu, după cum îşi înălţau sau îşi coborau perechile de visle în apa incremenită a cerului. Nu ştiu dacă scîncetul acela izvora din gîtlejuri sau din mişcarea aripilor; fapt este că îl ascultam cu o inexplicabilă vibraţie internă, îi intuiam sensul de semnal convenit, cum aş fi înţeles, auzindu-le pentru prima dată, comenzile timonierului pe furtună... Era, se vede, întîia repetiţie a marelui raid, botezul aerului pentru generaţia primăverii abia sfîrşite, iar cei ce fuseseră măcar o dată la Nil le lămureau novicilor elementele navigaţiei, oficiind concomitent un ritual coregrafic în cinstea evenimentului...

Fantezia mea, de esenţă livrescă nu-mi îngăduia să privesc altminteri acest miracol utilitar, mai vechi, desigur, pe meleagurile deltei, decît primele tentative de capturare a peştelui cu ajutorul vreunui instrument. Afanas avea însă, cum am mai arătat, un mod uşor diferit de a considera fenomenele naturale:

— Eh, pelicanul! mormăi într-un tîrziu, ca pentru sine, văzîndu-mă cum stau cu ochii ţintă spre slava cerului... Zboară şi el de două ori pe an şi crede că-i pasăre!

DAN DEŞLIU

Eugen Jebeleanu

„ELEGIE PENTRU FLOAREA SECERATĂ"

Poezia modernă şi-a schimbat pe nesimţite cursul şi este pe punctul de a ieşi din „abisul eului", unde nu mai poate explora decît în confuzie şi tăcere — spre un obiectivism fie şi tragic. Condiţia umană este ţinta ei principală, dar nu ca în Sofocle, ci mai de grabă ca în Euripide. Ea duce o luptă tenace cu zeii inferiori puternici. Eugen Jebeleanu ne-a obişnuit în versurile sale de pînă acum cu această poziţie de spirit. „Cîntece împotriva morţii", ca şi „Surîsul Hiroşimei" conţin o răzvrătire aproape disperată, dar nu fără cuceriri de cunoaştere luminoasă, care aşează lirica sa pe linia mondială cea mai simptomatică.

Lovit de o durere nemărginită, poetul este pus însă, ca printr-un destin, la o grea încercare, care atinge înseşi temeliile fiinţei sale personale: „Sunt Daniel cel aruncat în groapa cu lei / voci tainice îmi şuieră: „Ei, acum să te vedem / ei pe tine sau tu pe ei", ne spune într-o poezie din ultimul volum „Elegie pentru floarea secerată" (Ed. Tineretului, 1967, pag. 27). Asistăm la un spectacol înfiorat, neputincioşi de a interveni, la pantomima unei tragedii omeneşti care se expune — după legea naturii poetului care o trăieşte — în înseşi resorturile ei ultime. Ne punem întrebările fundamentale asupra esenţei epistemologice şi catartice ale artei, nu numai ca despre o concepţie abstractă, ci ca despre un mijloc de viaţă şi salvare. Lupta este în adevăr profund umană şi zguduitoare: „Ajută-mă cu cît de puţin / cu cît nu cer nici cerşetorii", ne spune la un moment dat (pag. 12), pentru a merge şi mai departe, în cedarea absolută: „Nu pot trece prin lacrimi / ca un înotător. / Sînt cel ce se dă la fund / necerînd ajutor". (pag. 14). Aceasta cu atît mai mult, cu cît abandonarea are un sens fascinant, euthanasic: „Sunt cel ce iubeşte pămîntul / acoperit de ape, / sunt cel ce se leagănă la fund / cu tine în braţe, aproape" (pag. 16). În faţa acestei părăsiri a instinctului de viaţă, poezia joacă o clipă un rol complice, convingîndu-ne de reînnoitul adevăr al versului leopardian: „Il naufragar m'è dolce in questo mare" (a naufragia mi-e dulce în această mare).

Conştiinţa tulburată a poetului ajunge în poezia „Arma secretă" la o presupunere metafizică, trecută pe planul obiectivismului tragic de care vorbeam, ce ne străbate ca un curent fulgerător, sustrăgîndu-ne suportului însuşi al sensului curent şi aparent al lumii: „Şi, afară de asta, te-a lovit vreun om? / Nu. O armă secretă". (pag. 125). Există aşadar o supremă „armă secretă", care ne pîndeşte, întruchipare proteică şi nepreveăzută, ce capătă un înţeles precis de unealtă de război existenţial, a neantului. Poetul îşi aminteşte de arta sa, dar recurge la o perspectivă a trecutului, la o antiteză puternică care să-i scapere o scînteie de încredere, aprinzînd pulberea autodispreţului: „Scriam, / îţi arătam aceşti viermi muzicali — / opera mea: — Ei, ce părere ai? Merg? / Răspundea: — Dacă merg? Sunt superbi, grumaji de cai / sălbatici" (pag. 127). Totul este retrăit însă ca o amăgire: „Credeai în mine, în mizeria / acestui fel de a ne amăgi." (pag. 127). Sensul vieţii apare ca un raţionament uscat, care îl constrînge tiranic la o moarte aparentă: „Graniţa dintre viaţă şi moarte. Cine / alege Moartea? Numai / sinucigaşii. / Sunt atît de puţini, împărţiţi / şi ei între săraci cu duhul şi / cei meniţi rămăşii de forţă... / Aşadar, orice ar fi, trebuie să aleg / viaţa. Golit de tine, să aleg viaţa. / Ceva în care / cîteva ore eşti treaz, apoi / ca şi mort, pe urmă / din nou treaz, vîrstat / de săptămîni, luni şi ani". (pag. 128—129). Această blocare, prin sterilitate reflexivă suverană, a durerii, arată însăşi contursionarea şi convertirea suferinţei în contrariul personalităţii ei, în luciditate inertă. Căci lupta cu leii continuă. Ea e variată şi poetul nu o ocoleşte.

O lumină intensă vine dintr-o sursă aproape transcendentală, dar foarte concretă, deloc evazivă. Este vorba de o imagine contrastantă care rezumă înţelesul eternităţii egală ei însăşi, cu al primăverii: „Însă acum s-a liniştit: adîncă. / E floare şi e stîncă". O proiectare în istoria umană şi în fixitatea emanaţiei de lumină paradiziacă, fără zgîrcenie şi fără sfîrşit, intervine în altă parte: „Eşti contemporană cu străvechii parţi, / ai zîmbetul din ultima clipă / pe care necîntărit îl împarţi" (pag. 32). Sub acest reflector lăuntric, lumea cunoaşte o aurora selenară perversă: „E o lumină fără de tine / şi fără de mine, / o lună strălucitoare / de ruine". (pag. 18).

cronica literară

de DRAGOŞ VRÂNCEANU

Poetul imaginează o zi imposibilă, pusă sub semnul aceleiaşi luminozităţi ambigue dar acute, care aminteşte de paradisul dantesc construit în întregime în jurul lui Beatrice, dar de un paradis casnic căruia ultimul vers, printr-o notă intre funest şi festiv, îi dă sensul unei realităţi zguduitoare: „Înapoiază-te chiar numai pentru o zi, / de sărbători, cînd toată lumea se duce acasă, / cînd masa e un iaz foşnind de lumini, / cînd paharele sînt păsări cîntătoare. / Suflînd în palma ta incremenită, / să ţi-o încălzesc cu sărutări, / lumini de lebede să-şi ia zborul / din singuratecele mele lumînări". (pag. 39—40). Putem să spunem oare că această poezie este extrem de frumoasă? Cuvîntul ar putea părea profanator, dacă frumuseţea artistică n-ar fi un epifenomen sever, o distilare insondabilă şi atroce a unor veninuri de şoc ale existenţei.

Obiectivismul poetic al lui Jebeleanu este desigur de data aceasta profund tragic, dar poetul depăşeşte lamentul subiectiv, oarba năruire emotivă, cinestezică, în sine. El înfăţişează o vicisitudine umană de chin şi grandiozitate, dacă mi se îngăduie cuvîntul, unde nu lipsesc straniii ieşiri luciferice, de rebeliune şi ameninţare, cum se întîmplă în „La pîndă", unde măsurăm desnădejdea prin reacţia ei dinamică, apropiată de furie: „Cîţiva, nu puţini, cred, iubita mea, / că mă voi pulveriza, / stelară cenuşă în ochii indiferenţi / ai haosului", însă „Sînt prefăcut în cioburi / dar nu ghebos. / N-am sbîrciturі pe suflet. / Voi mai aprinde, şi nu odată, / murdara faţă a întunericului, / să se ruşineze. / Ochii mei sînt păsări / ce se rotesc şi în somn / neavînd decît un rost: / să descopere şi altceva / decît ceea ce se vede: / frunzişuri şi ape, / zmeură în apusuri, / azur în ochii închişi ai pămîntului. / Nu te voi lăsa niciodată singură. / Un arc îmi e spinarea, / stau la pîndă. / Aşteaptă-mă" (pag. 119). Nu este vocea zvîrcolirii psihice, cea care se aude. Pe contrapunctul neantului, poetul-om realizează o încordare fermă care este aceea a Ifigeniei, deşi se exprimă la modul viril. Derularea durerii nu este convulsie, este conştiinţă dinamitată, care în ţăndările ei („Sînt prefăcut în cioburi") asamblează un limbaj uman extrem, de opunere, care chiar dacă nu realizează nimic, deschide cu putere supapa radicală a vieţii. Tot aşa, poetul trăieşte sentimentul teluric de gelozie, amintindu-şi de îmbrăţişarea serafică a mării: „Îţi legănau lichide braţe trupul, / strîngîndu-te, vrînd forma să ţi-o fure". (pag. 99). Dar uitîndu-se în urmă, are revelaţia scurgerii vieţii, ca şi cum o cortină s-ar fi dat în lături cu violenţă şi ar fi dezgolit valul material enorm al timpului, concret şi confuz ca o lavă amestecată împinsă de furtună: „Ceea ce trecea — nu ştiam că era viaţa, / Credeam că sunt frunzele, zilele, stoluri de păsări / pisica zilei de joi pîndită de leopardul de vineri / tocurile, febra, scăzînd şi crescînd a bulevardelor / adunările, luările la cuvînt, / oboseala, odihna, spitele maşinilor, / ale soarelui, banul rostogolit al lunii, / noaptea, ziua, noaptea. / Ceea ce trecea — nu ştiam că era viaţa". Viziunea acestei treceri rămîne caracteristic lucidă în nebuloasa ei: „Pisica zilei de joi urmărită de leopardul de vineri".

Dar în această viziune crudă a timpului se situează totuşi, ca o insulă plutitoare ce poartă o încărcătură de aur, un tezaur fabulos — acela al fericirii trecute —, viaţa poetului însuşi legată de tovarăşul căzut. Culegerea „Elegie pentru floarea secerată" se încheie cu poemul „Veveriţa". Să fie acesta mitul salvării? „O Doamne!... / Şi se însera, şi ecou-şi făcea orgă din / arbori şi repeta: / O, Doamne! / Fără zgomote, noaptea / cosea pădurea. Ridicam ochii. / O veveriţă / zvîcnise neauzită spre cer şi / rămăsese acolo cu pîlpîitoarea ei / coadă de stele. / Îmbrăţişam un copac, sigur că sînt şi copaci / femei. / Îmi lipeam faţa de pielea lui încă fierbinte. / Şi mă visam cu tine pe umăr, veveriţă bălaie, / colindînd lumea". (pag. 140).

Poezia lui Eugen Jebeleanu în general se aşează în afară de orice frenezie a metaforei, a abstracţiilor şi a eufoniilor, cu respectivele tulburări formale pe care le aduce acest fals delir la atîţia poeţi ai generaţiei tinere. Ea se propune pe sine ca modelul de elită, ca o piatră unghiulară, înăuntrul liricii actuale.

ION PAS

Totala mea adeziune

Faptul că Marea Adunare Națională a consacrat o sesiune specială dezbaterii problemelor politicii externe promovată de partidul și guvernul nostru demonstrează hotărîrea organului suprem al puterii de stat de a reafirma, în fața popoarelor lumii, poziția României în cele mai arzătoare chestiuni care frămîntă lumea contemporană.

Mult cuprinzătoarea și convingătoarea expunere făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu oferă o viziune largă și o abordare științifică a relațiilor vieții internaționale din zilele noastre și o perspectivă clară asupra orientării politicii externe în viitor.

Forța și vigoarea politicii externe a României, greutatea cuvîntului reprezentanților săi în forurile internaționale rezidă în faptul că avem o economie sănătoasă, dinamică, în plină dezvoltare, că problemele principale sînt analizate de noi în profunzime, pornind de la experiența proprie, dar ținînd totodată seama și de experiența altora.

Probleme de mare importanță cum sînt: rolul națiunii în dezvoltarea societății contemporane, al statelor mici și mijlocii în rezolvarea problemelor internaționale, ale înțelegerii și păcii între popoare, evoluția forțelor motrice ale societății, aspecte care privesc mișcarea comunistă și muncitorească, dezvoltarea forțelor democratice și progresiste, relațiile economice, științifice și culturale între state, și multe altele, au format obiectul expunerii secretarului general al Comitetului Central al partidului nostru.

Ele au o semnificație deosebită pentru omenire, preocupă în gradul cel mai înalt popoarele și națiunile vital interesate în progresul și prosperitatea societății umane.

Tocmai de aceea, a lua poziție limpede și precisă în aceste probleme — sarcină care, ne dăm seama, nu este deloc ușoară — înseamnă a privi cu simț de răspundere participarea fiecărei țări, a fiecărei națiuni la rezolvarea lor, de ele depinzînd în ultimă instanță destinul omenirii. Tocmai această înaltă principialitate și responsabilitate caracterizează activitatea conducerii partidului și statului nostru.

O contribuție importantă la înfăptuirea politicii externe a României aduce activitatea desfășurată pe linia colaborării interparlamentare, știut fiind că Marea Adunare Națională întreține legături cu parlamentele din toate țările socialiste și de numeroase alte țări ale lumii.

Acțiunile cu caracter parlamentar, vizitele reciproce, activitatea grupurilor de prietenie servesc mai bunei cunoașteri și înțelegeri, prieteniei și colaborării.

Activitatea parlamentarilor români este caracterizată prin legături strînse cu organizațiile parlamentare internaționale, în cadrul cărora se organizează numeroase acțiuni menite să contribuie la schimburi de păreri și idei care favorizează crearea unui climat favorabil păcii și destinderii internaționale.

Bazată pe principiile politicii externe a României, Marea Adunare Națională a constituit grupuri parlamentare pentru relații de prietenie cu Franța, Anglia, Italia, Belgia, precum și cu alte țări de pe alte meridiane. De menționat că în parlamentele multor țări au luat, de asemenea, ființă grupuri parlamentare de prietenie cu România, ele militînd pentru stringerea relațiilor cu țara noastră.

O activitate fructuoasă desfășoară Grupul național român din cadrul Uniunii Interparlamentare.

Ca președinte al Grupului național român mi-aș permite să atrag atenția asupra activității desfășurate în cadrul acestei Uniuni de către reprezentanții noștri.

Uniunea Interparlamentară este o asociație a grupurilor care se formează în sînul parlamentelor, inlesnind contactele între membrii parlamentelor lumii, ca și desfășurarea unor acțiuni conjugate în vederea dezvoltării colaborării internaționale și apărării păcii. Este cazul să aduc la cunoștință că legăturile țării noastre cu Uniunea Interparlamentară datează de foarte multă vreme și anume din anul 1891. Aș dori să mai amintesc că Bucureștiul a găzduit în octombrie 1931, cea de-a 27-a conferință anuală a Uniunii Interparlamentare, care a discutat probleme cu caracter economic, precum și chestiunea pregătirii unei conferințe generale de dezarmare. De atunci și pînă în prezent, parlamentarii români au participat cu regularitate la lucrările Uniunii, punînd în discuție o serie de probleme care au preocupat statul român în practica relațiilor sale internaționale.

Întemeindu-se pe prevederile constituționale, delegații grupului român la întrunirile Uniunii au subliniat, în repetate rînduri, că temelia trainică pe care se pot clădi relații noi de colaborare între state, factorul principal ce poate asigura însănătoșirea atmosferei internaționale, lichidarea încordării și neîncrederii între state, sînt garantate de respectarea strictă a dreptului sacru pe care îl are fiecare popor de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege drumul dezvoltării și forma de organizare socială fără amestec din afară, potrivit voinței și aspirațiilor sale.

Activitatea Uniunii Interparlamentare ar avea, se înțelege, de cîștigat dacă principiul universalității prevăzut în statutul său ar fi tradus în viață, dacă reprezentanți ai grupurilor naționale din toate țările ar putea participa activ la lucrările ei.

În cadrul Uniunii Interparlamentare, grupul român desfășoară o largă acțiune de informare asupra celor mai importante acte și hotărîri adoptate de Marea Adunare Națională și guvernul român. În același timp participarea la reuniunile și conferințele ei dă deputaților Marii Adunări Naționale posibilitatea să cunoască mai îndeaproape realitățile și modul de viață al popoarelor din țările în care au loc întîlnirile, să-și lărgească legăturile cu parlamentarii altor state.

Grupul român invită în România delegații, grupuri sau personalități parlamentare, în scopul stabilirii de contacte personale și pentru a face cunoscute realizările poporului nostru. Astfel, în perioada 1955—1967 la invitația grupului român au vizitat România un număr de 16 delegații parlamentare, cuprinzînd 72 parlamentari din 15 țări.

Avînd cinstea, în repetate rînduri, să fac parte din delegații ale Marii Adunări Naționale și ale Grupului național român care au întreprins vizite oficiale de prietenie în diferite țări, am întîlnit pretutindeni respect și admirație pentru realizările remarcabile obținute de poporul român, pentru politica externă a României socialiste.

Deputat al Marii Adunări Naționale, scriitor și vechi militant al mișcării muncitorești, exprim totala mea aderiune față de întreaga politică promovată, cu înțelepciune și consecvență, de Partidul Comunist Român, de guvernul patriei mele.

ION DUMITRESCU

Imaginea prestanței internaționale a României socialiste

Am ascultat cu deosebit interes expunerea prezentată Marii Adunări Naționale — o amplă și adîncă analiză a politicii externe a țării noastre. Urmăresc atent activitatea în domeniul relațiilor internaționale desfășurată de partidul și guvernul nostru — politică dreaptă și cinstită față de toate popoarele — dreaptă și cinstită față de poporul român și istoria lui. Am avut onoarea să particip la vizita conducerii de partid și de stat în regiunea Brașov. Trebuie să mărturisesc emoția și admirația pe care le-am simțit, ascultînd cuvintele pline de înțelepciune, adevăr și luciditate, pe care secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, le-a rostit în fața mulțimilor, analizînd profund și deschis problemele internaționale și poziția țării noastre în acest vast și complicat domeniu al vieții contemporane. M-au impresionat puternic interesul și adeziunea spontană și entuziastă pentru felul în care gîndește și acționează conducerea țării noastre în problemele interne și externe, adeziune a oamenilor din toate localitățile — muncitori, țărani, intelectuali — români, maghiari, germani, — înfrățiți în muncă și aspirații pe pămîntul României socialiste.

Ascultînd de astă dată cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, realizam imaginea prestanței cu care ne prezentăm în concertul mondial, alături de toți cei care luptă pentru împrăștierea norilor provocatori de conflicte, pentru îmbunătățirea relațiilor dintre state.

Bilanțul înfățișat ne vorbește despre intensa și eficienta activitate diplomatică a României, despre contribuția importantă și originală adusă de țara noastră în lupta pentru pace și progres social în întreaga lume.

Succesele obținute de poporul nostru înăuntrul granițelor le corespund acțiunile și inițiativele desfășurate pe plan internațional. Muncii și realizărilor noastre le adăugăm preocuparea consecventă ca viața oamenilor de pretutindeni să nu mai stea sub amenințarea uneltirilor și agresiunilor, ca acolo unde astăzi arde sau mocnește flacăra războiului, energiile milioanelor de oameni să fie redate vieții și construcției pașnice.

Cu cît mă gîndesc mai adînc, în dorința de a pătrunde miezul cuvîntării tovarășului Nicolae Ceaușescu, îmi dau seama că firul călăuzitor, esența problemelor, spiritul care le unește într-un tot unitar și convingător, este nobila misiune pe care și-au ales-o partidul și guvernul nostru de a lupta pentru crearea condițiilor necesare activității pașnice și constructive, singura garanție a ridicării popoarelor la bunăstare, civilizație și cultură.

Rostindu-se consecvent și categoric împotriva agresiunilor de tot felul, a accelerării cursei înarmărilor nucleare, a încălcării independenței și suveranității naționale a popoarelor, partidul și guvernul român au dat dovadă, în toate împrejurările, de principialitate politică, de simț realist, de un înalt umanism care stă la baza concepției noastre asupra mersului istoriei, asupra rosturilor și răspunderilor fiecărui popor, mare sau mic, în rezolvarea problemelor lumii contemporane.

Sînt convins că aceste idei esențiale, cuprinse în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care au determinat ample dezbateri în Marea Adunare Națională, vor fi primite cu entuziasm de întregul nostru popor, așa cum sînt convins că vor stîrni interesul și aprobarea multor popoare și state.

Ca artist și om de cultură, mesager al slujitorilor unei arte nobile și universale, care prin forța ei de expresie și de înrîurire asupra oamenilor, a fost întotdeauna o punte de legătură între popoare, îmi dau bine seama de piedicile și calamitățile pe care războaiele le aruncă în calea vieții, progresului, a culturii și civilizației umane.

Este deci cu atît mai demn de stima și admirația noastră efortul făcut de România pentru a stabili și permanentiza acel climat necesar creației pașnice, afirmării pe toate planurile a valorilor umane, atît de evidente în progresul social, în cultura și arta popoarelor.

Roadele acestui efort se arată și pe plan extern, deoarece țara noastră a știut să-și instaureze un climat creator, a îmbrățișat toate energiile, toate talentele, toate forțele creatoare, capabile să se dedice cu pasiune cauzei dezvoltării sociale, culturii și artei naționale.

Este meritul deosebit al Partidului Comunist Român care a știut să unească în jurul politicii sale pe toți intelectualii țării din toate generațiile, membrii și nemembrii de partid.

Țin să-mi mărturisesc admirația și mulțumirea pentru modul în care conducerea partidului și personal tovarășul Nicolae Ceaușescu știe să conlucreze, să se sfătuiască în toate problemele care privesc destinele culturii și artelor noastre, cu cei chemați să aleagă cuvintele cele mai expresive din grai, tot ce este mai frumos în culoare, mai profund în universul sonor, pentru a cînta patria și biruințele poporului.

Operele cele mai bune poartă nu numai în țară, dar și peste hotare mesajul oamenilor de pe aceste locuri și din acest timp istoric. Sînt nenumărate exemplele care arată prețuirea de care se bucură în lume cultura noastră și principiile care o guvernează, personalitățile din trecut și de astăzi, care ilustrează permanența ei pe planuri superioare, în efortul umanității de a dăinui, de a progresa, de a se bucura de frumusețile spiritului, ale geniului creator.

Relațiile multilaterale pe care le-au dezvoltat în ultimul timp muzicienii români cu colegii lor din atîtea țări ale lumii, prestigiul pe care l-au dobîndit creația și interpretarea muzicală peste hotare, interesul tot mai mare pe care l-a stîrnit Concursul și Festivalul Internațional „George Enescu", care se bucură de o tot mai largă și aleasă participare a muzicienilor de renume mondial — cum va fi și anul acesta — dau mărturie faptului că arta și cultura românească se prezintă astăzi ca parte integrantă în cultura universală.

Poporul român, care prin cîntecele, poezia și plastica lui de o inepuizabilă vivacitate, a făcut din frumusețe și omenie un principiu filozofic și etic superior, este întotdeauna capabil să aducă în concertul umanității vocea și personalitatea sa distinctă, mesajul său de creație, de promovare și apărare a înaltelor valori spirituale.

Sîntem mîndri să ne știm forțe active în promovarea acestor principii, care au intrat atît de firesc în sistemul politicii noastre internaționale.

Risipa uriașă de rezerve materiale, de energie, de activitate intelectuală care în loc să slujească vieții, creației de bunuri materiale și spirituale necesare oamenilor, se cheltuiește pentru ură și distrugere, trebuie îngrădită prin toate mijloacele și cu toată forța de care dispune comunitatea internațională.

Socotesc că în această luptă de apărare a intereselor fundamentale ale omenirii — amenințată în însăși existența ei — va veni timpul cînd va avea mai puțin cuvînt hotărîtor forța brutală și oarbă a armelor și tot mai mult rost înțelepciunea, calmul, cooperarea, spiritul constructiv în abordarea tuturor problemelor față de care oamenii nu pot fi împărțiți în popoare mari și mici.

În această frămîntată etapă a istoriei contemporane, poporul român își aduce aportul său prețios, cinstit și eficient în rezolvarea problemelor care afectează nu numai interesele sale, ci ale tuturor popoarelor.

Prin aceasta, crește prestigiul lui în fața lumii, împreună cu prestigiul partidului și guvernului care-l conduc, constituind prilej de mîndrie îndreptățită și îndemn puternic pentru fiecare dintre noi de a sluji cu devotament și dăruire, interesele poporului și cauza partidului.

Alături de întreg poporul român, angajat într-o atît de nobilă și patetică epopee a creației — împreună cu toți colegii mei — îmi exprim adeziunea totală la politica noastră externă de apărare a păcii, de promovare a cooperării internaționale, — iar ca deputat o votez cu inima plină de încredere și nobile certitudini.

ANTON BREITENHOFER

În deplină concordanță cu interesele fundamentale ale țării, ale cauzei socialismului și păcii

Consider deosebit de important faptul că problema centrală a actualei sesiuni a Marii Adunări Naționale o formează politica externă a țării noastre. Dat fiind că această latură a activității guvernului nostru este de o importanță capitală, cred că dezbaterea ei în acest înalt for constituie un fapt bine venit, un act politic de mare răspundere. Spunînd aceasta, am în vedere și interesul deosebit cu care alegătorii mei urmăresc desfășurarea politicii externe a guvernului. Asemenea întregului popor, populația germană din România, manifestîndu-și adeziunea deplină, participînd activ la opera de desăvîrșire a construcției socialiste în țara noastră, aprobă și sprijină politica externă a statului nostru — politică realistă, eficientă, în deplină concordanță cu interesele fundamentale ale țării, ale cauzei socialismului și păcii între popoare.

Liniile directoare ale politicii externe a țării noastre expuse în cuvîntarea de o deosebită însemnătate a tovarășului Nicolae Ceaușescu și supuse dezbaterii de la această tribună — ca o expresie a democratismului nostru socialist — pun în evidență caracterul lor profund principial și rațional, consecvența și spiritul de răspundere de care partidul și guvernul nostru dau dovadă în elaborarea și aplicarea acestei politici.

Complexitatea problemelor apărute în relațiile internaționale, multitudinea evenimentelor care au loc pe arena internațională, succesiunea rapidă a acestor evenimente, implicațiile de deosebită gravitate pe care unele dintre ele le pot avea impun factorilor de răspundere ai tuturor statelor o profundă principialitate, suplețe și luciditate în elaborarea politicii externe a țărilor lor. Asemenea trăsături sînt caracteristice politicii externe a țării noastre, poziției sale în problemele majore ale lumii contemporane.

Exprimîndu-mi deplinul acord cu modul cum sînt abordate toate problemele care au făcut obiectul expunerii, permiteți-mi să vă rețin atenția asupra uneia dintre acestea și anume securitatea europeană.

Incontestabil, securitatea europeană este una din problemele cheie ale vieții internaționale, a cărei rezolvare ar avea consecințe deosebit de favorabile pentru pacea mondială, pentru lupta forțelor antiimperialiste din întreaga lume. După cum se știe, Europa este nu numai un vechi leagăn al culturii și civilizației contemporane. În decursul istoriei sale zbuciumate, ea a fost și punctul de pornire al multor conflicte și, fapt tragic pentru popoarele ei, principalul cîmp de bătălie în cele două războaie mondiale. Azi, la două decenii de la terminarea celui de-al doilea război mondial, încă nu sînt complet eliminate sursele de încordare din această parte a lumii. O serie de probleme litigioase nu au fost încă reglementate, ceea ce favorizează activitatea desfășurată de cercurile reacționare sprijinite de imperialismul american — principalul obstacol în calea securității europene.

Din fericire, în ciuda influenței negative a politicii imperialiste, în ciuda prezenței militare a imperialismului american pe continentul nostru, creșterea forțelor realiste, care se pronunță pentru înfăptuirea securității europene, pentru relații sănătoase între state se afirmă tot mai mult ca o trăsătură caracteristică a vieții politice actuale a continentului nostru. Este deci o dovadă de realism faptul că, în problema securității europene, guvernul român pornește de la premisa că abordarea acesteia este posibilă și trebuie să se facă de pe o bază nouă, acceptabilă tuturor statelor europene. România militează de mult pentru normalizarea relațiilor intereuropene, pentru crearea unui climat de încredere interstatală, pentru încurajarea forțelor și tendințelor pozitive și realiste care urmăresc consolidarea păcii și securității în Europa și în întreaga lume.

Militînd pe acest făgaș, țara noastră acționează în spiritul principiilor enunțate în Declarația de la București din iulie 1966 a statelor socialiste participante la Tratatul de la Varșovia, în care se arată că, prin eforturile comune ale statelor europene, ale tuturor forțelor sociale care militează pentru pace — indiferent de concepțiile lor ideologice, religioase sau de altă natură — problema securității europene poate fi rezolvată.

Dezvoltînd prietenia și colaborarea cu toate țările socialiste, țara noastră pornește de la convingerea că întărirea continuă a sistemului socialist, sporirea influenței statelor socialiste în lume au o însemnătate capitală pentru asigurarea păcii și colaborării între țările din Europa și din întreaga lume. Slujind acestui țel, țara noastră militează pentru normalizarea și dezvoltarea relațiilor sale cu toate țările care sînt animate de aceeași dorință.

Se știe că în țările vest-europene se înmulțesc luările de poziție în favoarea însănătoșirii atmosferei internaționale, se adîncesc contradicțiile în cadrul pactului N.A.T.O., se accentuează tendințele de desolidarizare de politica S.U.A.

Desigur, în fața realizării securității europene mai stau încă multe dificultăți. Nu sînt însă dificultăți de netrecut. Am remarcat cu satisfacție că în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu abordarea problemelor securității europene este pătrunsă de optimism, de încredere în viitorul Europei.

Întreaga evoluție a vieții politice europene în cele două decenii postbelice demonstrează că nu este de conceput realizarea în Europa a unei securități reale și durabile fără lichidarea bazelor militare ale S.U.A. de pe continentul nostru, fără retragerea tuturor trupelor străine de pe teritoriul altor țări. Trebuie făcut totul pentru a tempera zelul cercurilor revanșarde care visează renașterea militarismului german înzestrat cu arme atomice.

Realizarea securității europene este o problemă complexă, care cere eliminarea focarelor de tensiune și a neîncrederii între popoare. Spre acest țel sînt orientate acțiunile diplomatice, politica externă a guvernului nostru. Iată de ce am salutat reafirmarea poziției țării noastre, ca și a celorlalte țări socialiste că dacă se va desființa N.A.T.O. se vor lua măsuri pentru încetarea existenței Tratatului de la Varșovia. În opoziție cu politica de bloc, care a devenit anacronică, noi milităm pentru afirmarea principiilor colaborării bilaterale și multilaterale între state, pentru dezvoltarea unor relații interstatale bazate pe egalitate, pe interes și respect reciproc.

Recunoașterea ca un fapt istoric a existenței celor două state germane, Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei, constituie una din condițiile cheie ale normalizării relațiilor pe continentul nostru. Răspunzînd necesității de a avea legături normale cu toate statele europene, țara noastră a stabilit recent relații diplomatice cu Republica Federală a Germaniei — act politic util și important nu numai pentru cele două țări, ci, în general, pentru însănătoșirea atmosferei politice în Europa.

Politica noastră externă, bazată pe principiile independenței și suveranității naționale, ale neamestecului în treburile interne, egalității depline în drepturi și avantajului reciproc, nu este și nu poate fi în detrimentul vreunui popor sau vreunei țări, ci, dimpotrivă, oferă posibilități vaste, promovează prietenia între popoare, pacea și stima reciprocă.

Nu este oare firesc și logic ca, pornind de la o atît de mare diversitate de sisteme și concepții politice, statale, economice, filozofice, care determină complexitatea lumii contemporane, să luăm în considerație, în chipul cel mai realist posibil, toate elementele capabile să unească eforturi, energii, aspirații și să le transforme în cărămizi durabile la edificiul păcii, cooperării și înțelegerii între națiuni? Toate inițiativele în această direcție, tactul, răbdarea și perspicacitatea politică de care dă dovadă în permanență conducerea partidului și statului nostru se bucură, de aceea, nu numai de aprobarea noastră unanimă, dar și de o largă prețuire în lume, în cercurile politice realiste, capabile să înțeleagă consecvența și vitalitatea unor principii care fac cinste țării și orînduirii noastre socialiste.

Țara noastră desfășoară, după cum bine știm, o activitate politică bogată în inițiativa ce se bucură de un larg ecou internațional. Rezoluția inițiată de România la O.N.U. cu privire la buna vecinătate între țările europene cu sisteme sociale diferite, căreia i s-au alăturat, în calitate de coautoare, alte opt țări — socialiste și nesocialiste — a fost adoptată în unanimitate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

Pe aceeași linie de preocupări se înscriu și vizitele reciproce și întîlnirile avute de conducătorii țării noastre cu înalte personalități politice și de stat, din țările socialiste și nesocialiste ale Europei.

Subliniem, cu un sentiment de admirație și profundă stimă, activitatea permanentă și cu un atît de larg ecou internațional, pe care o desfășoară conducerea noastră, numărul mare de întîlniri pe care tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu le are cu conducători de partide frățești, de diferite grupări politice, cu conducători de state, guverne și alte personalități politice, precum și vizitele președintelui Consiliului de Stat, ale președintelui Consiliului de Miniștri într-o serie de state din Europa, Africa și Asia, oglindind principialitatea și consecvența unei politici de înțelegere și cooperare, spre binele păcii și securității popoarelor.

Vorbind despre politica noastră externă, aș vrea să relev atenția de care se bucură în presa internațională răsunetul pe care ea îl are în opinia publică mondială. Prin natura muncii mele de gazetar, am deseori întîlniri cu colegi de peste hotare. Asemenea întîlniri ne oferă satisfacția de a auzi din partea colegilor străini cuvinte de apreciere și stimă pentru politica de pace și securitate dusă de România.

Politica externă a statului nostru va cunoaște fără îndoială un nou avînt după această sesiune a Marii Adunări Naționale. Sînt pe deplin încredințat că în unanimitate vom aproba, cu multă însuflețire, politica externă a partidului și guvernului nostru, puternic susținută de întregul popor, politică ce reprezintă aportul efectiv al României la marele efort al popoarelor pentru consolidarea păcii în lumea întreagă.

PETRE SĂLCUDEANU

Politica partidului — conștiința generală a poporului

Timp de două zile, asistînd la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale, am fost martor emoționat, al unor dezbateri prin natura lor emoționante. Expunînd politica externă a partidului și guvernului Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, a esențializat de fapt istoria nouă a națiunii românești, fundamentînd principial și cu înaltă rigurozitate marxist-leninistă politica externă a țării, ca un rezultat firesc și legific în același timp a dorinței de pace a poporului nostru. Nici nu se putea ca o astfel de politică, emanație a însăși dezvoltării structurale a patriei noastre socialiste, a întregului ei popor, să nu fie întîmpinată cu o unanimitate totală, ca expresie a unității de nezdruncinat dintre partid, guvern și popor. Transformate în fluid emoționant, cuvintele secretarului general al partidului au consemnat, prin limpezimea și luciditatea lor, adevăruri și convingeri, devenite prin aderiunea întregului popor la politica Partidului, ale tuturor. Niciodată în decursul istoriei sale mai vechi poporul n-a fost chemat ca acum să fie participant activ la politica dinăuntru sau din afară a țării și niciodată ca acum n-a existat o mai profundă și mai deplină unitate între cei aleși să ne conducă cu demnitate și cel care a ales drumul demnității — poporul român. Această legătură indestructibilă ajunsă la un justificat entuziasm în timpul lucrărilor sesiunii Marii Adunări Naționale rezidă din politica partidului și guvernului, bazată pe aspirațiile și voința națională a milioanelor de cetățeni care văd în partidul și guvernul lor reprezentanții fideli ai conștiinței generale. Sesiunea Marii Adunări Naționale, prin cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, a reprezentat însăși această conștiință generală reflectată în aprobarea unanimă a celor prezenți la marele sfat al țării.

Pornind de la realitatea vieții internaționale, de la dorința de pace și securitate a popoarelor, politica noastră externă este o chezășie reală a acestei dorinți, la care întregul nostru popor subscrie.

H. Grămescu

Apollinaire

Ce sol tîrziu îmi bate-n poartă
Strigîndu-mi numele pe drum
Cu ochi de foc întors de soartă
Din amintire și din scrum ?

Ce abur cald de sînge suie
Pe-albastrul cerului pristol
Că-cepe iarăși uite-l-nu-e
Jur-împrejur să-mi dea ocol ?

O albă dimineață-n prour
Prin roua ce se dizolva
Trezește mugetul de bour
Mai auzit, ca-n vis, cîndva.

Lung glas de corn sculînd pădurea
Închide munții la strîmtori
Și timpul se ascunde-aiurea
De pușcă și de vînători.

...Desfă din umeri tolba veche
La ceasul înviat din mit
Și scoate-n soare de ureche
Mistreții care te-au uimit.

Mai sună-n plaiuri rotitoare
Un glas din alte lumi răsfrînt.
Ah, cornuri vechi de vînătoare —
Apollinaire țipînd prin vînt.

Corneliu Sturzu

Timp depus

Numai să rezist mereu
la țipăt, la spin, la cuțit,
la ruperea ideii de tîmplă
la cuvîntul de mine izbit.

Numai să rezist cum pot
opri norii să-mi intre în oase
prefăcîndu-mă-n ploaie verde
ori în nisipuri melodioase.
Numai să rezist mișcînd nesătul
din colțul orei, rupînd,

nejudecat, din zi cîte-o oră
convins că totul voi plăti în curînd
Lacom adunîndu-le, pe rînd, într-o zestre
de nemurire prin trup fugărită —
naufragiată lumină dintr-o stea înecată
căutîndu-mă înnebunită...

Herostat

N-am bănuit că toate gîndurile
îmi vor lua odată foc, își vor scurge pe mîini
spirtul roșu Ard integral
de gînduri. Ca o jertfă fugită
de pe-un altar trec pe străzi
îmbrîncind trecătorii, prăbușindu-mă-n porți,
îmbrățișînd copacii pînă dau foc orașului
răzbunător să ardă cu mine-n
acest incendiu de sensuri.

Smaranda Jelescu

Nopți

Roșii, roșii roșii,nopțile acestea
Arse de soarele căzut.
Nu doarme nimeni.
Toți v-ați aruncat în vis
Cu un curaj nebănuit
Treji de noaptea cu soarele ars
Alergați o dată cu lumea.
Înainte, înainte, înapoi..
O, nu trebuie să vă mirați
Că sînteți deodată atît de frumoși,
Asta se-ntîmplă pentru că la capătul nopții
Stau eu, dreaptă plîngînd și rîzînd
Cu soarele ars la picioare.
Îl voi arunca în marea roșie
Se va rostogoli spre voi, eu îl trimit,
Rîzînd și plîngînd,
Spre voi
O, dacă s-ar supune !

Marin Tarangul

Ce zeu

Ce zeu este înăuntrul tău
Umbra a necrițătorului nume ?
Lovit de atîtea pămînturi
Nu trec niciodată drept
Ci aplecat mereu pe sub sabii.
Nu mai întreb
Ce cuvinte mi-ai atîrnat de gît
Și îmi zornăie
Cînd îmi dansez periculos sufletul
Străveziul de furie mă privește
Cu ochii eșiți din pietre.
Dar dincolo de capcane
Zeul lovit strînge răbdător
Multă lipsă de iertare.
O, ridicat iată-mă
Aruncam cu pietre-n amurg.
Și o foarte mare dreptate
s-a lăsat atunci.

Alfred Tibereanu

Viziune și legendă

M-a strigat un glas din adînc,
Din străfund de veacuri,
Din necunoscute tărîmuri de vis
Sau de legendă ?

Am răspuns glasului din adînc,
Din străfund de veacuri și legendă
Și am pătruns pîn'la viziunea visului,
Prin izvoarele somnului.

ROMUL LADEA „Părintele meu"

În mantia-i triumfală venia înspre mine
Maria Sa Ștefan Voievodul.
M-a binecuvîntat și m-a-ntrebat,
Sărutîndu-mă prin stema Moldovii :
„Au unde mi-s arcașii, făuritorii de zodii,
Părcălabii mei dragi, străjerii Moldovii ?
Mi-ai cîntat tu oare răzeșii ?
Țăranii, mușatinii, vultanii, plăieșii ?
Țara mea, slăvita mea Țară, datinele și Slava,
Mindria vitejilor și gloria moldavă ?"

„Măria Ta, Ștefane Voievod, mărire Ție,
Noi mlădițele arcașilor și toata floare a Moldovii
Ți-am urmat sfînta poruncă,
Urcîndu-ți țara din zodii spre alte zodii,
Ți-am cîntat glorioasele fapte și anii tăi luminoși

Și cîntăm imnuri mărețelor trepte de glorie,
Să strălucească nouă Românie !

Și s-a-ntors Ștefan prin flacăra legendelor,
Prin viziunea visului,
Prin izvoarele somnului,
Spre cetățile de purpură din zodii,
Lăsînd să crească, uriașă, stema Moldovii,
Prelungindu-și bourii semeți,
Pînă-n fruntarii, pînă-n fruntarii,
Luminînd cerul, viziunea mea
Și-ntreg pămîntul !

Al. Gh. Pogonești

Rîde

Nu-i pasă
că va cădea securea vremii
pe trunchiul lui, mîndrul stejar,
ce-a înfruntat asprimea iernii
în viscole, fără-a clinti măcar.
Îl doare
că trunchiul secătuit de vîrstă
ce se-nclină tainic zi cu zi,
s-o prăvăli pe iarba-i dragă
strivind-o, și ea, o parte, va pieri.
Vede bine
și semne are el destule.
Pe ramul lui ce nu mai înverzește,
graiuri nu mai fac astăzi păsările,
iar frunza-i veșnic se rărește.
Zîmbește
și tremură la gîndul amintirii.
Creanga lui în arc făcută,
zvîrlea potop săgețile iubirii
peste pădurea amorțită.
Atunci
urcau toți brazii fruntea, sus,
vijîiau măreț goruni și paltini,
iar frunza tagilor, nespus
doinea de vitejii și patimi.
Rîde
putregaiul dezgolit, uscat,
că-n jur, cresc tot mai înalt puieții
și-n frunza lor de mult s-au aciuat
cîntînd în taptul dimineții
toate privighetorile vieții...

Petre Strihan

Sala de așteptare

Călătoresc în vreme. Storc veacuri din minte.
Tot mai mă arde dorul cărării nebătute.
Dar stînd aici, de veghe, în sala de-așteptare,
rămîn cu mine însumi și plec cu fiecare.

În sala de lumină sînt călător cu gîndul,
numerotat mi-e locul, nestrămutat mi-e rîndul.

Cu trude adunate în oase, o făptură
așteaptă, calmă dreapta ei vilegiatură.
Sînt zările topite sub pleoapele închise,
valizele sînt grele fiindcă transportă vise,
iar ceasul din perete mimează o-ntrebare :
— Pleci undeva la munte ? pleci undeva la mare ?

Ce să răspund ? Că doară, în sala de-așteptare
aștept frumoasa albă a mea însoțitoare,
ea să-mi ofere brațul, eu să-i ofer o floare,
plecînd spre nu știu unde, cu trenul nu știu care.

Constantin Salcia

Oră tîrzie

Nu voi putea niciodată să mai ajung
Oricît m-aș grăbi,
Pe cei care-au plecat înainte,
Cu timpu-ncărunțit în priviri,
Cu pașii pierduți în lutul neființei,
În amintiri scurmă o ghiară nevăzută,
În fată-mi stăruie mereu prezența lor vie.
Stau de vorbă cu fiecare.
Prin curte și unghere simt că mă străjuiesc,
Ca niște candelabre,
Ochii lor calzi.
Casele s-au strîns ca un ciopor de oi.
Au mai rămas cîteva ce mă recunosc,
Se uită la mine pe sub strășini
Și nu spun un cuvînt.
Peste fruntea plopilor,
Cerul s-a coborît nemilos.
Și-acolo unde vremea a suflat mai tare,
Foșnetul frunzelor a amuțit.

Nu voi mai putea niciodată să mai ajung
Oricît m-aș grăbi,
Pe cei plecați înainte
Chiar dacă aș cunoaște tărîmul,
Unde trag nevăzutele corăbii.
Dar mă mingii cu taina ce-mi învăluie pleoapa.
Cu prietenia lucrurilor vechi,
Care mă privesc mirate,
Ca și cînd n-aș fi mai fost niciodată pe-aici.
Mă bucur că la ora asta tîrzie,
Totul pare ca la-nceput :
Frumos, trist și nimic schimbat.
Numai eu simt că duc pe umeri,
Începutul lumii.

Reeditări

ISTORIA, DINCOLO DE CINEMASCOP*)

Istoria începe să posede o anexă beletristică. Treptat, treptat, se împlinește astfel una dintre dorințele cele mai arzătoare ale multor critici și cititori de literatură. Nu avem încă, e drept, un roman al Unirii, nu avem romanul lui Vlad Țepeș, nu avem romanul lui 1877. Dar le vom avea probabil, cît de curînd. La acest gînd, sufletele noastre tresar de bucurie. Atunci multe spirite nemulțumite vor fi readuse la tăcere.

Dar cum se scrie îndeobște literatură istorică ? Aceasta e altă poveste. Asistăm de fapt de cîtăva vreme la o placare prozastică și uneori dramatică a temelor istorice principale, fenomen care capătă parcă un aspect cînd competitiv cînd planificat. Așa se face că multe romane și piese reprezintă de fapt verigi dintr-un lanț al ratărilor tematice. Romane „monografice" reductibile la un bun articol de ținută științifică, voievozi trași în serie, stereotipia situațiilor, iată rezultatele. E drept, nu oricine poate scrie roman istoric.

O problemă spinoasă este generată de perspectiva din care este abordată istoria. Walter Scott a impus un anumit tip de roman istoric, în care romantismul, senzaționalul, balada sînt la mare cinste ; Feuchtwanger, un altul în care atenția cade nu pe aspectul exterior, ci pe motivația faptelor, pe mișcarea subterană a intrigii ; Zweig și alții scriu monografii și biografii de personaje. În sfîrșit, întîlnim istoria demitizată sau ordonată ca divertisment în care accentul se pune pe oribil și sexualitate, și, bineînțeles, marele învingător al tuturor romanelor istorice tradiționale, romanul și reportajul documentar din care Cornelius Ryan este numai un exemplu.

Romanul nostru istoric a urmat un drum singular, așa cum s-a arătat și într-o recentă anchetă a **Luceafărului**, continuîndu-se cu consecvență ca un gest educativ, patriotic și moral. E drept că și în cadrul acestei orientări există o anumită varietate de exemple care pot duce de la **Un om între oameni** la romanele lui D. Almaș sau R. Theodoru ; dar diferențele par mai mult de valoare decît de perspectivă. Unul dintre aceste exemple va face de altfel și obiectul acestor însemnări : **Plecarea Vlașinilor** de Ioana Postelnicu, victorie de prestigiu a romanului istoric actual.

Întîmplările romanului se produc în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în Ardealul martor al morții Mariei Thereza și a întronării coasociatului ei, Franz Iosef în preajma răscoalei lui Horia și a înrobirii moților ; a diversiunii religioase papistășești. Contextul nu este așadar cunoscut și el este descris așa cum ne este cunoscut fiecăruia dintre noi, cei care am pus mîna din diverse motive pe un manual de istorie. Există așadar, o „reconstituire fidelă" a epocii în toate liniile ei de forță. Nu am posibilități la îndemînă să verific o serie de date de detaliu și nici nu doresc de altfel s-o fac. Bănuiesc că autoarea s-a „documentat" și că a pornit de la cîteva date autentice pentru a-și construi romanul. Bănuiesc că burgmagistrul Helmuth Gronmer ar putea fi un personaj real, după cum autentică poate fi anecdota referitoare la originea măririi familiei Bruckenthal. Bănuiesc de asemeni că înșiși Vlașinii au un suport istoric.

Există deci o serie de termeni de istorie reală. Dar ce se întîmplă dincolo de ei ? Aceasta este o altă problemă, care ține în aceeași măsură de literatură ca și de istorie. Pornind de la cîteva elemente istorice, pe baza unei cunoscute dar nu discreditate rețete, romanciera construiește o ficțiune. În selecția și ordonarea faptelor, nu se văd bunăoară mari deosebiri față de literatura Bucurei Dumbravă. Construcția personajelor vădește aceeași viziune pur vitalistă prezentă de mult la Sandu Aldea. Bărbații sînt cu toții masculi, numai temperament și virilitate, o singură privire a unuia fiind în stare uneori să facă o femeie să juiseze. Toate femeile sînt corespunzător de voinice, sănătoase, posedînd cîte o pereche de sîni pietrosi, brațe durdulii și șale bogate. Cu asemenea personaje, în asemenea vremuri, nu se putea concepe decît o carte cu conflict spectaculos, care devine și mai spectaculos datorită numeroaselor lovituri de teatru. În momentul cînd unul dintre personaje se află la ananghie apare individul **deus ex machina** care rezolvă situația într-un fel sau altul. Se moare spectaculos, se ucide spectaculos, se răzbună spectaculos. O lume de baladă tehnicolor și cinemascop, în care evenimentul semnificativ nu-și pierde totuși sensul în aglomerarea de coincidențe și neverosimil. Apoi clișeele : moartea lui Ilarie în cel mai frumos moment al vieții sale ; arderea casei și arderea picioarelor lui Branga, personajul inexplicabil de rău ; povestea cu banii la hanul lui Iohan ; modul în care Salomie evită de mai multe ori pe priapicul Janek ; aparițiile și disparițiile haiducului, amorul lui Branga cu Istina — iată tot atîtea situații aparținînd romanului de aventuri, ajuns la un înalt grad de perfecțiune.

Din fericire, romanul istoric al Ioanei Postelnicu este ceva mai mult decît un roman de aventuri, evadînd prin aceasta din colecția de banalități servite de acei autori contemporani sub forma aventurilor istorice. Romanul este remarcabil mai întîi prin autenticitatea detaliului tehnic al păstoritului.

Și credem că ar fi fost păcat ca imensul material adunat să fie devalorizat prin scheme uzate Există apoi această splendidă temă a păstoritului care poate sugera ipoteze tulburătoare a conservării poporului român. Prin temă aleasă, romanul își depășește localizarea referindu-se așa cum era necesar la acea epocă.

Dacă se poate discuta încă dacă istoria are un sens, măcar o direcție, nu se poate omite faptul că un roman istoric trebuie să aibă nu numai un sens și o direcție, ci de o structură subterană care să aducă sentimentul repetabilității și al imuabilității. Paradoxal, un romancier care reevaluează istoria trebuie să-și ordoneze faptele într-o structură alegorică. Autorul trebuie să producă paralelisme sau să fie atît de clarvăzător încît să oblige pe alții să se alinieze lui. Un mare roman istoric modern nu mai poate fi decît alegorie și parabolă. Iată de ce credem că cel mai mare roman istoric postbelic este probabil **Ciuma** lui Albert Camus. Dar ce e istorie aici ? Și ce este ficțiune ? **Plecarea Vlașinilor** conține prin tema păstoritului acele necesare disponibilități alegorice. Modificați bunăoară împrejurările concret istorice : veți vedea că romanul își păstrează cu o excepțională consecvență semnificațiile. Ceea ce deservește însă romanul, este limba și stilul. Autoarea a ținut prea mult să circumstanțializeze : și ca în orice situație de acest fel ardeleanul vorbește ardelenește, turcul turcește, neamțul nemțește, etc. Iată deci o transcripție „realistă" care mai poate avea partizani dar nu și admiratori. Stilul este onctuos, cu solemnități desuete și înfloriturі metaforice instabile. „Vestile aduse de ostașii împărăției s-au așezat pe cugetul lui ca niște țăpuse care zgîndără încîlcirea unor trupuri de șerpi aflați la odihnă. Gîndurile au început să fiarbă mai mult decît pînă atunci" (27)... „S-a tras în întuneric, în vremea ce Branga, mulțumit ca după spargerea unui butoi din care s-a scurs coptura pînă la cea din urmă picătură, a intrat în casă" (33)... „Primăvara creștea în fiecare zi ca o codană care se împlinește și în rumeneala obrajilor, și în îndrăzneala ochilor..." etc. (72). Alteori, compune sonorități pline de rimă și muzicalitate : „Un păstor să-și ducă oaia tînără, grasă și fătătoare la belitoare era o faptă cutremurătoare" (102). În spațiul a numai cîtorva pagini, nasul hangiului Iohan suferă metamorfoze uimitoare : „În chipul lui rotund nasul vinețiu și doldosit se ivea ca un buboi încă necopt" (81)... „Hangiul tupăia în pragul hanului dînd din mîini și îndemnînd încălzirarea. Nasul i se umflase ca o piersică..." (85)... „Nasul lui Iohan ieșea din obraz, ca o ciupercă vînăt-galbenă, gata să plesnească și să împrăștie în jur sămînță putredă (86)... „Nasul putregăit al crîșmarului s-a arătat... etc (91). Și alte asemenea simpatice detalii nu neapărat necesare. Părăsite cu totul de romanul modern ele nu fac decît să amplifice dimensiunile cărții. Căci, **Plecarea Vlașinilor**, ca orice roman de epocă, este un roman gros. Nu știm din ce motive, este absolut obligatoriu ca romanul istoric să beneficieze mai mult decît de construcții literare de timpul și ochii noștri din ce în ce mai puțin disponibili. Este poate una din precaritățile speciei ? Iată măcar un singur motiv pentru care romanele lui Per Lagerkvist și banda desenată au azi un prestigiu așa de mare.

Romanul Ioanei Postelnicu reprezintă oricum tentativa reușită a unei evadări tematice din monotonia romanului istoric pe bandă, și în același timp perfecționare unor varietăți tipologice pe care le propune. **Plecarea Vlașinilor** poate fi așezat fără exagerare, lîngă cele mai bune romane istorice ale lui Sadoveanu.

MARIAN POPA

*) Ioana Postelnicu, Plecarea Vlașinilor, Ed. II-a, Ed. Tin. 1967

Două schiţe de N. ŢIC

Corespondenţa

De mai bine de cinci luni întreţineam o vastă corespondenţă cu Georgică, Mihăiţă şi Costel: eu le scriam cînd de la Polul Nord, cînd de la Polul Sud, iar ei îmi răspundeau: de pe Coasta de Azur (Georgică), de pe Himalaia (Mihăiţă), din Mato Grosso (Costel). În fiecare după-amiază, la şase treizeci fix, ne întîlneam la Oficiul poştal nr. 40, pentru a ne expedia scrisorile. A doua zi, pe la prînz, cînd ne-ntorceam de la şcoală, poştaşul de pe strada noastră ne aştepta în staţia de troleibuz: „Domnu... poftiţi... Domnu Georgică... Domnu Mihăiţă... Domnu Costel"... Grozav ne invidia Timotei pentru cîte scrisori primeam:

— Dacă are cine să vă scrie, are!

— Dumneavoastră — n-are cine?

— N-are, că m-a lăsat şi s-a dus unde nu-i durere, nici întristare, numai zîmbet şi verdeaţă, fir-ar ea să fie de verdeaţă, că doar se găseşte şi pe-aicea destulă!

Atunci ne-am gîndit să-i scriem şi poştaşului de pe strada noastră cîte o scrisoare, cîte una pe zi, ca din partea unei tanti care nici ea nu mai are pe nimeni, şi-ar vrea să aibă. Costel, priceput la astfel de scrisori — dicta, eu scriam, Mihăiţă ducea scrisoarea la poştă, Georgică făcea rost de bani de timbre. „Soţul meu, scria tanti, m-a lăsat şi s-a dus unde nu-i durere, nici întristare, numai zîmbet şi verdeaţă... şi-am rămas a nimănui... şi tare-aş vrea să mă-nţelegi... şi să-ţi scoţi doliul de la haină... şi cînd treci pe-aici, să te uiţi înspre fereastra mea"...

A doua zi, poştaşul de pe strada noastră şi-a pus haină nouă, fără doliu, şi chipiu nou (pe-o ureche) şi numai cu ochii pe sus umbla, vrînd s-o descopere pe tanti de la fereastră. Erau multe ferestre deschise în miez de vară, şi multe tanti la ferestre, şi el tuturor le zîmbea şi le făcea semne cu mîna, pînă cînd se-mpiedica de-o piatră, ori se izbea de-un trecător. De cîte ori se izbea, îi sărea chipiul din cap şi-o lua de-a rostogolul, şi se jucau ţîncii cu el, că era chipiu nou şi le plăcea. „Te-am văzut ieri, îi scria tanti, cînd treceai şi-mi zîmbeai şi-mi făceai semne cu mîna şi-am plîns de bucurie, că eu numai pe tine te am"... Costel împrumutase de la cineva o carte cu zeci de scrisori, şi copiam din cartea aceea pe ruptele, ca la chimie. Pînă cînd lui Mihăiţă i-a venit o idee şi ne-am legat de ea: „Dragul meu Timotei, îi scria tanti într-un P.S., deoarece împrejurări vitrege ne împiedică să ne vedem şi să ne plimbăm braţ la braţ cum îmi doresc eu, cum ţi-ai dori şi tu, aştept de la tine o scrisoare pe adresa unei prietene"... şi-am dat adresa unei mătuşi de-a lui Costel, care mătuşă divorţase de două ori din nepotrivire de caracter. După două zile, am văzut-o pe mătuşa lui Costel la fereastră, cu o batistă albă-ntr-o mînă, şi cu un trandafir roşu (furat de Costel, din parc) în cealaltă. Îndată ce poştaşul Timotei a apărut în colţul străzii, mătuşa a început să semnalizeze, cu disperare. Petalele trandafirului s-au desprins una cîte una şi-au căzut pe trotuar, la picioarele poştaşului Timotei.

— Hoţule, de ce mă chinui? I-a strigat mătuşa.

— Că şi dumneata... de-atîta vreme!

— Da ce mai aştepţi, omule? Vino...

În ziua aceia, şi pîn-a doua zi la prînz nimeni de pe strada noastră n-a primit scrisori, aşteptau oamenii, nerăbdători, în faţa caselor, degeaba aşteptau. Costel ne-a adus vestea că mătuşă-sa se mărită cu domnul Timotei, iar noi va trebui să furăm trandafiri din parc, pentru nuntă. Atunci mi s-a făcut milă de bietul om şi m-am hotărît să-l scap de primejdie.

Cînd poştaşul Timotei a venit să-mi aducă scrisoarea lui Costel din Mato Grosso i-am zis să ia loc pe bordura trotuarului, şi uite-aşa am dat cărţile pe faţă. Iar el mi-a dat una-n cap cu geanta lui doldora de scrisori. Apoi s-a dus şi m-a spus lui tata şi s-a jurat că nici n-o să mai treacă prin faţa casei noastre. De la o zi la alta, mi-a oprit toate scrisorile lui Mihăiţă şi Costel. Cînd mă zărea pe stradă îmi striga: „Mincinosule!" şi mă ameninţa cu pumnii. I-am dus un braţ de trandafiri la nuntă şi m-am rugat să mă ierte, şi n-a vrut.

După două luni, mătuşa lui Costel a nimerit sub roţile unui tramvai şi s-a dus şi ea unde nu-i durere, nici întristare, numai zîmbet şi verdeaţă. Poştaşul Timotei şi-a pus iar hainele ponosite, cu semnul de doliu — semn vechi, decolorat. Umbla greu, obosit, de parc-ar fi dus în spate o povară. Făcea zece paşi şi se oprea şi se uita în pămînt. Şi uneori — vorbea cu pămîntul, şi se răstea la el. Cîte scrisori nu i-am scris, ca din partea unei tanti, care nici ea nu mai are pe nimeni, stă toată ziua la fereastă şi-l aşteaptă... Timotei n-a mai deschis nici o scrisoare. Şi n-a mai ridicat ochii spre nici o fereastră deschisă.

Ursitoarele

Mierea se prelinge pe azima caldă din mijlocul mesei. Masa noastră joasă acoperită cu ştergare albe ca icoanele din biserică. Pe masă, trei taiere de pămînt. Trei linguri, trei cuţite. Jur-împrejur, trei scaune din trunchi de copac. De fiecare cîte unul. Să aibă unde sta cînd or veni. În taiere — miezi de nucă şi miere. Poate le-o fi foame, că vin de departe. Cu mierea se îndulcesc. Să nu fie rele şi zgircite. Să mai dea de la ele, că au de unde. Nu sînt sărace ca noi. După ce-or minca azimă cu miere şi miez, pot să şi bea. Le-a pus mama vin şi un pahar cu apă. Altfel, găsind masa goală, sorocesc să moară copilul de foame şi sete. N-au intimă nici cînd e masa plină şi sînt aşteptate de oameni buni şi smeriti.

Casa e văruită ca la Paşti. Noi ne-am schimbat cămăşile de in şi stăm grămadă în vîrful patului. Sîntem curati şi potoliti. Poate avem norocul şi le vedem. Dacă vor ele, se lasă văzute. La sorămea Gela, i s-au arătat mamei in vis.

Copilul în albie, tot între ştergare, doarme de azi-dimineaţă şi suflă ca un pui. Uneori nu clinteşte. Atunci poţi crede c-a murit. Mama zice că toţi copiii făcuţi la şapte luni sînt aşa pricăjiţi: cît lingura de mari. Pînă nu ajung la nouă luni nu poţi şti de mor sau trăiesc. Aştepţi să vezi ce se întîmplă: ţi-l iartă moartea sau nu. Dintre noi toţi, pe doi ne-a iertat. De aia mama nu prea e amărîtă. În gîndul ei o fi zicînd că n-ar fi rău să moară. Sîntem destui şi fără el. Şi-acum, în război, nu e prea uşor cu un copil mic... Să mai fie şi unul pe front, iar acasă alţii mari pentru horă. Cînd l-a văzut aşa prăpădit, soră-mea Ana s-a mai îmbunat. Si-a dat seama că n-are pe cine fi supărată. Sau o fi zicînd şi ea că moare. Că prea n-a fost dorit. Tata umblă numai pe afară. I-o fi şi lui ruşine ca Anei. Ruşine de copil... Baremi de-ar trăi să le facă la toţi în necaz. Mă mir de ce-or mai fi aşteptînd să fie sorocit.

E noapte tîrziu şi ele nu mai vin. M-aş uita pe fereastră să le văd întîi eu, cînd or călca pragul. Dar n-avem voie să dăm pătura la o parte. Dacă vede jandarmul lumină, sparge geamul cu cărămizi. Aşa ne-a ameninţat. A spus că pentru cîţiva nelămuriţi, or să bombardeze tot satul. De mult nu mai trec avioane. El tot pe-a lui o ţine. Tata zice că nu trec de hoaţe. Ne fac să credem că s-au terminat, şi pe urmă odată năvălesc. Caută ele oraşul, dar de ce să le luminăm noi drumul.

Încetul cu încetul au început toţi s-adoarmă. Nu mai au răbdare să aştepte. Şi apoi, e sigur că n-or să se arate. Cu ochii lui, nu le-a văzut nici unul. Toţi spun c-au auzit de la alţii. Pentru ce să ne aleagă pe noi?

Eu tot mai cred că vin şi mă frec la ochi să nu mă apuce somnul. Slabă ca o umbră, mama picoteşte pe laviţă. O fi uitat şi ea de cînd n-a mai dormit. Cînd se apleacă prea tare, se loveşte cu capul în briul sobei şi sare speriată ca de vise rele. Dă cu ochii de albie, zăboveşte cu ei pe faţa copilului şi doar tremurul buzelor te face să crezi că a luat seamă de el. Poate vorbeşte cu el şi-i cîntă în gînd, să adoarmă. Ori îi descîntă de deochi şi de slăbiciune, să crească şi el mare. Că o fi avînd vreun noroc de vreme ce a venit nechemat. Parcă ăilalţi, toţi am venit chemaţi.

String pleoapele şi mă fac că dorm. Să intre ele, să nu se împiedice tocmai de mine. De-ar veni odată să ştiu o socoteală. Vine apoi ziua şi ne dă mama în prag, sub icoană, ce n-au mîncat ele. Pîine ursită şi unsă cu miere. Poate ne merge şi nouă bine. La ăi care mîncăm. Avem grijă să nu cadă firimituri pe jos: Le găsesc furnicile şi ne mănîncă ursita. Că ele şi fără ursită de om, au noroc. Adună şi au. Noi adunăm şi n-avem.

Printre pîine şi vin, pe masă mai e pus şi un creion. Dacă ele umblă cu el o să înveţe fratele meu şi o să ajungă domn. Alături de creion, mama a pus şi o carte. Cînd vin, o deschid la întîmplare. Primul cuvînt pe care îl găsesc îl aşezată la mijloc. Lîngă el mai pun altele. Ce iese, apoi, o să i se întîmple fratelui meu. Şi popa în biserică face tot aşa, de moare vreunul. După ce slujeşte de îngropăciune, deschide evanghelia fără să privească. Şi ce citeşte acolo aşa o să-i fie mortului pe lumea ailaltă. Că pe asta de aici, ştie el cum a fost.

Ruginite şi mari, foarfecele de tuns oile — altele n-avem — păteazăştergarele albe. (Trebuie foarfeci dacă este băiat. Pentru fată se pune un ac). Să se poată hotărî ele dacă-l fac învăţat sau doar cu meserie. Mă întreb de ce n-au pus şi o sapă. Cum or să se priceapă să-l facă plugar? Mare scofală să înveţi pe cineva să ajungă la sapă... Mai bine să nu le aduci aminte. Că şi aşa nu se omoară cu dărnicia. Poţi să le pui pe masă şi şapte creioane, dacă vor ele tot la sapă te lasă. E tîrziu de tot şi ele tot nu vin. Să fie mai pe-aproape, le-aş aduce eu. Or fi uitat drumul de cînd n-au mai venit. Altădată îl făceau mai des. La doi ani, la doi ani. Am ochii grei şi nu mă mai ascultă. Strîng de ei cît pot şi ei tot se închid. O toropeală ca apa îmi colindă mădularele, parcă mi-au dat mie vinul din pahar. Să nu mai văd nimic... Se face întuneric. N-o mai zăresc nici pe mama. Şi nu mai ştiu nimic.

Mă scol spre dimineaţă, cu oasele grele ca umplute cu fier. Mă uit la masa din mijlocul casei şi o văd năpădită de un nor de furnici. Trec una peste alta şi cînd ajung la miere se împotmolesc năclăite şi îşi dau duhul sătule. Pe laviţă, după sobă, mama scîncheşte fără lacrimi şi-aproape fără glas. Plimbă mîna uscată pe fruntea copilului. De pe frunte, coboară pe obraz şi pe gură. Parcă îl încearcă să vadă de mai mişcă.

Furnicile se strîng muşuroi pe pîinea cu miere. N-o să mai putem nici să gustăm din ea. Cum o să mănînci miere neagră amestecată cu furnici?

— O să-l înghită pămîntul, căinează glasul mamei. N-au mai venit ele. Au trimis furnicile să-i mănînce ursita.

Înghit în sec şi ies pe uşă afară. Să calc toate furnicile care mi-or sta în cale.

IOANA ANDREESCU

ROMUL LADEA „Portret"

Policarp, în miez de noapte

De peste douăzeci de ani, unchi-meu Policarp este vînător, cu specialitatea porci mistreţi. De luni dimineaţa pînă sîmbătă la prînz nu dai două parale pe el: mic, osos şi crăcănat. Sîmbătă la prînz se echipează: veston cu buzunare aplicate şi nasturi de sidef; pantaloni ofiţereşti cu fundul şi genunchii din piele de căprioară; cisme roşii, ţintuite, cu şireturi albe; pălărie verde, cu două cozi de veveriţă în loc de panglică; puşca şi raniţa şi ochelarii de soare [illegible]t om: te uiţi la el şi te cutremuri şi ţi se face milă de bieţii porci mistreţi.

De peste douăzeci de ani unchi-meu Policarp pleacă să vîneze porci mistreţi şi se-ntoarce acasă cu cîte-un amărît de iepure împuşcat de el, ori luat cu împrumut de la prietenii vînători. Zice că e criză, mare criză de porci mistreţi; se-mpuşcă numai cu bon de ordine; scoţi bonul şi aştepţi la rînd, ca la moară; sîmbătă la prînz, unchiul Policarp ne-a anunţat că i-a venit şi lui rîndul, hip, hip, ura: duminică seara s-a-ntors cu un iepure împăiat, împrumutat de la Asociaţia vînătorilor. Zice că dacă te-ntorci de la vînătoare cu raniţa goală îţi mor copiii de gută. Unchiul Policarp n-are copii.

Citeam pentru teza de-a doua zi, de luni (în fiecare luni am: ori teză, ori şedinţă cu părinţii, ori extracţie de măsele) cînd a venit maică-mea să-mi dea de ştire că m-aşteaptă un porc mistreţ în vestibul. Zice că-i o chestie urgentă şi mă roagă să-i acord cîteva minute.

Porc-mistreţul mirosea a sînge cald.

— Ia s-auzim, care-i necazul?

— Doresc să-l rup în bucăţi pe unchiul dumneavoastră Policarp, şi mi-aţi face un mare serviciu dacă i-aţi transmite să stea cuminte, şi mai ales, să nu ţipe, întrucît n-aş vrea să deranjăm vecinii...

— Unchiul Policarp doarme.

— Ar fi timpul să-l treziţi.

— Imposibil, e obosit-frînt. Vino mîine, poimîine seară.

— Ei, nu, nu: Ce s-o mai lungim? Vreau să-l rup în seara asta!

— Pe ce chestie? — şi de ce atîta grabă?

— Ia uite, ia poftim! şi porc-mistreţul mi-a arătat piciorul drept de dinapoi, flendurit de alice. A tras aiurea, o singură dată a tras şi-a rupt-o la fugă, şi m-a lăsat aşa, să sîngerez de trei ceasuri sîngerez, şi-a trebuit să mai fac şi drumul ăsta...

— Poate că te-ai ferit cînd a tras.

— Nu, domnule, nu, am stat ţeapăn.

— În sfîrşit, hai să te conduc.

Unchiul Policarp zîmbea în vis ca un dulce copil. Ce noroc pe capul lui, să moară zîmbind! Dar porc-mistreţul nici gînd să-l rupă aşa. Numai treaz şi îmbrăcat în costumul de vînător şi cu puşca la ochi, numai aşa voia să-l rupă. Ce chin pe mine, pînă cînd am izbutit să-l trezesc şi să-i şterg zîmbetul de pe faţă cu o batistă udă. Ce chin, pînă cînd am reuşit să-l îmbrac şi să-i fixez puşca la ochi! În ultimul moment mi-am adus aminte că a doua zi, la şapte dimineaţa, unchiul Policarp trebuia să meargă la servici, unde avea de rezolvat lucrări urgente.

— Îţi propun să-l rup! mîine după-amiază.

— Vreau în clipa asta, vreau... vreau!

Speriat de strigătele porc-mistreţului, unchiul Policarp a apăsat pe trăgaci, şi uite-aşa, din greşeală a nimerit în plin. Covorul s-a înroşit de sînge. A urcat sîngele pe pereţi şi pe tavan. Şi pe mobile. Şi pe unchiul Policarp. Nu bănuisem că un porc-mistreţ are atîta sînge.

— Mai trage o dată!... s-a rugat porc-mistreţul.

— Ce dracu! Nu te mai saturi? s-a supărat unchiul Policarp.

— Trage-n inimă, uite-aici!

— Nu mai am cartuşe.

— Caută repede un cuţit.

— N-am cuţit.

— Vrei să te-nţep eu în inimă, cu compasul?

— Dacă n-ai altceva la-ndemînă... s-a-nvoit porc-mistreţul.

Am încercat degeaba: slab compasul, am dat de două ori cu el şi s-a rupt. Porc-mistreţul a izbucnit în rîs şi ne-a stropit cu sînge pe obraz: „Slabă nădejde cu voi, slabă de tot!". Apoi s-a dat de cîteva ori de-a rostogolul, pînă cînd şi-a adunat tot sîngele de pe pereţi, de pe mobile, de pe unchiul Policarp şi de pe mine. Întremat şi teafăr, cu tot sîngele clocotind, ne-a înghiontit amical:

— Pe sîmbăta viitoare!

Unchiul Policarp şi-a scos repede costumul de vînătoare şi s-a vîrît sub plapomă. Şi mi-a zis că dac-o fi să mai vină un porc-mistreţ cu dinapoiul zdrenţuit de alice să-l dau pe uşă afară, doar n-o să-şi piardă noaptea cu toţi nebunii.

Să-ţi cînt de un leu

A venit spre dimineaţă. Ca de obicei, băiatului i-ar fi plăcut să vină seara, la ora aceea tristă cînd îşi făcea plimbarea pînă la gară, întotdeauna singur, sau noaptea, aşa, cam spre stelele roşii din primăvară. „Salută firma şi pe urmă se aşează pe prag", se gîndi. Îl urmărise la început, ascuns după geam, şi de atunci nu se mai mira, fiindcă gesturile se repetau cu o exactitate liniştitoare, de ceas cu arcul lung pe care îl întorci o singură dată pe săptămînă, la aceeaşi oră. „Mandolina pe genunchi, pînă găseşte pana pe care o rătăceşte în buzunarul stîng al pardesiului" Se uită spre cizmar, văzu cum cureaua neagră, prinsă de talpa piciorului, cum punea calapodul pe banc, simţi mirosul de ţigară aprinsă şi ştiu că se va rezema de perete cu toată greutatea. Uşa nu era deschisă niciodată cînd venea, nu se întrebaseră de ce se izolau astfel de el, nu o făceau înadins, se strecurase între ei o indiferenţă care le atingea numai chipurile. Se ştiau şi simbăta era ca o cutie poştală în care el punea, punctual, cîntece. Nici nu se vedeau, se fereau de asta, el se aşeza pe pragul uşii închise fără să se întrebe ce se întîmpla dincolo, ce făceau ei, dacă îl ascultau sau nu, dacă erau, pur şi simplu, acolo. Băiatul l-ar fi recunoscut oricum, oriunde, sunetele mandolinei şi vocea lui subţire, clară totuşi, de tenor obosit. Înăuntru erau ei, între galantarul vechi, dulapul cu geamuri colorate, cu flori şi cu romburi, calapoadele atîrnate în cuie bătute în rame lungi, de-a lungul pereţilor Cînd venea el, băiatul le privea într-un fel ciudat, deveneau un decor, se depărtau şi se lăsau examinate din afară, ca şi cum n-ar fi trăit de cînd se născuse între ele. Era obosit azi, avea glasul răguşit. Sau răcise Ştia o mulţime de cîntece, unele vesele, altele triste, altele aşa şi aşa, nici vesele nici triste, cîntece în care era vorba despre femei părăsite. cîntece cu popi care jucau sirba şi îşi aruncau jobenele spre cer, cai, poduri, oameni care-şi făceau case-n pădure, înjurături cu Cristoşi care nu apucau să moară niciodată Atunci prăvălia se muta de acolo, cu tot ce era în ea, ca un vagon pe roate Băiatul era sigur că şi cizmarul avea aceeaşi senzaţie, de călătorie pe întuneric, cînd vorbeşti cu oameni necunoscuţi despre o mie de lucruri, nu îi cunoşti şi nici nu doreşti să-i cunoşti, dar le povesteşti, tocmai din cauza asta, despre tine şi despre ai tăi ca şi cum ai fi fost împreună cu ei douăzeci de ani şi pe urmă pleci şi nu te interesează ce se va întîmpla cu ei. Băiatul înghiţi un bob crud de porumb. Stătea pe colţul maşinii de cusut şi privea cum ţopăiau boabele celelalte pe plita godinului, se desfăceau şi lăsau să ţîşnească florile albe „Am să-i fac semn şi n-are să le ia, pe urmă va trebui să le mănînc, sînt bune, dar cînd va pleca vor fi reci" Se uită din nou spre cizmar, se uita din cînd în cînd spre el fără dorinţa de a observa ce face, cizmarul se amesteca şi el, atunci, cu lucrurile din vagonul pe roate Cizmarul scormoni cu un cui în cutia cu pap şi tuşi uşor. I se păru că-l aude oftînd, el nu ofta de obicei, el tuşea uşor, parcă ar fi răsuflat nişel mai puternic, ca la doctor, cînd îţi cere să expiri. El avea un fel al lui de a cobori pleoapele umflate, clipea întîi de două-trei ori, apoi le cobora foarte încet şi atunci avea o faţă tristă, cam caraghioasă, el nu ştia asta şi nici nu-şi cobora pleoapele prea des, numai cînd venea celălalt. Îşi aminti de uşa bucătăriei. Acolo săptămîna era o scară — liniile zgîriate de maică-sa cu un piron, 6 lini mici pentru lăptar şi încă o linie mare „asta e pentru ăla, zicea, aşa e soarta mea să-mi adune toţi neisprăviţii, să-i încalţe şi să-i plătească ca ăsta, bătaie de joc". Azi avea glasul răguşit. Cum o veni asta, să ne măsurăm de lungi, aşa se măsoară oamenii cînd se iubesc, se măsoară unul pe altul sau îi măsoară alţii cu plopii, cu plopul de la gară, era cel mai înalt din oraş, păcat că-l despărţiseră de pămînt văruindu-i din trunchi, atîrna suspendat, nici legat de cer, fără rădăcini. „Are picioare zdravene" mormăise cizmarul atunci, după ce îi luase măsura. Îngenunchiase în faţa lui şi el stătea cocoţat pe scaun, foarte grav, nu se uita la picioare, se uita la creştetul cizmarului care se plecase să-i ia măsura. „Are 45 zicea cizmarul, n-am făcut niciodată ghete de 45, dar am şi 47, le ţiu aşa de curiozitate, poate chiar vine cineva, a vrut, piele neagră, box, cu nasturi, dacă aşa a vrut, dar nu se mai poartă cu nasturi".

★

Băiatul ieşise la soare în grădina publică. Îl văzu chiar în momentul cînd trecea pe sub arcada cu flori roşii Îi făcu semn ridicînd cartea deasupra capului, învăţa la istorie dar nu avea chef, mai degrabă ar fi stat turceşte şi ar fi jucat pietre El şovăi Vru s-o ia la dreapta pe aleea cu merişor unde găsise cu o lună în urmă o fată plină de sînge, o luaseră cu trăsura la poliţie Se apropie Era chel şi semăna izbitor cu manechinul prăfuit din vitrina croitorului de pe Strada Mare

— Bună ziua, că zi e şi soarele e ca banca din rai, dă la toată lumea, fără alegere Trecuse de ora prînzului oraşul era pustiu.

— Iartă-mă, poate erai ocupat Nu vreau să te deranjez... voiam să te întreb ceva...

— Să mă deranjezi, auzi, nu mi-a zis nimeni pînă acum vorba asta, să mă deranjezi. Deranju' e viaţa domnişorule, e deranj că nu te-ntreabă Orăcăi că eşti cu laptele, dai din mîini mai pe urmă, pînă s-apuci să te obişnuieşti te deranjează alta, drăguţa cu popa! Da parcă te întreabă cineva dacă te-ai săturat?

— Am spus numai aşa, n-am vrut să te jignesc.

— Parcă ce? M-ai jignit? Nu mă jignesc decît cînd vreau eu. Teoria e aşa, că vrei să vezi-vezi şi cînd nu, tragi oblonu'. E mai rău că se strecoară pe coş necazu', da, cine nu-l are? Mai rău de aia care trebuie să-şi numere paralele şi să aibă grijă să le înmulţească, că aşa e omul cu conştiinţa pe parale, le vede le cere Eu n-am, n-am. Necazul e că cere burta, că altfel e uşor cu somnul. Nu eşti de acord?

— Nu ştiu

— Păi nu ştii că nu te-ai gîndit, dar să te gîndeşti, că învăţătura nu e doi şi cu doi Ce voiai să întrebi?

— Voiam să..

Stăteau lîngă arteziană, lîngă bazinul cu margini crăpate Băiatul se uita stîngherit în pămînt.

— De ce nu vrei să iei floricele de la mine?

El făcu ochii mari şi se uită la castan, apoi la băiat

— Eu?

— Da Şi ieri ţi-am dat şi n-ai vrut să iei. Niciodată n-ai vrut De ce?

— Ieri? Păi ieri a fost frumos, nu-i aşa? Nu ţi-a plăcut cîntecul de la urmă? L-am auzit în tren, îl cînta unul pe culoar, cerşea, era frumos, avea mîinile lungi, ca scamatorii

Îşi descheie nasturii pardesiului şi îşi întinse picioarele.

— Ce arde soarele... Primăvara e ca portarul de la puşcărie, cînd te lasă să pleci, l-ai pupa cu chei cu tot. De ce nu iau?

Dădu capul spre spate, spre castan. Nu iau aşa, că n-am ajuns eu să iau de pomană

— Nu era pomană Le făceam special pentru dumneata. E adevărat că nu te-am întrebat dacă îţi plac, dar trebuia să-ţi dau ceva Ceva al meu nu aveam altceva, mă înţelegi? Cînţi atît de frumos...

— El tăcu. Îl privi drept în ochi. Respiră adînc şi mai tîrziu rîse, arătîndu-şi dinţii laţi, puternici.

— Aha...

Îl apucă strîns de încheietura mîinii.

— Aha . n-am ştiut, zău că nu m-am gîndit Să nu te superi. Că, atunci cînd iau ceva, să ştii că eu dau înapoi, aşa e felul meu Doar aerul şi soarele nu le dau că n-am cui, nu-l văd pe şeful ăl mare niciodată, pe ăl de răspunde de ele. Ghetele-s bune, moi, socoteala am ţinut-o, domnu' le-a lucrat ca un artist şi eu nu pot să rîd aşa de om, le plătesc Ce, meseria mea nu-i bună? Nu pot să plătesc cu ea? N-am ştiut, zău că nu... Da' să ştii că data viitoare iau Mai am să cînt de un leu şi gata. Şi dacă vrei venim pe urmă aici, pe furiş, să nu se supere cucoana şi stăm de vorbă Că mata nu mă crezi un golan, o simt eu, nu sînt, zău că nu sînt... Rîd aşa, că e mai uşor, îl minţi, că dacă nu minţi răul plîngi şi te faci urît...

♠

Băiatul umplu cutia cu floricele şi se aşeză pe colţul maşinii de cusut. Aerul se umezise cald, din ce în ce mai cald, a primăvară Aştepta. Aştepta şi cizmarul, bătea cuiele de lemn încet, fără să se uite la pantoful de pe genunchi Uşa era închisă Băiatul fluiera, era vesel. Trecu o oră Mai trecu una. Pe urmă s-a făcut seară şi cizmarul a închis prăvălia. S-au culcat Băiatul nu dormea Simţea asternutul aspru, lipit de şira spinării. Puse perna alături, lîngă perete şi atinse cu picioarele vergelele de metal de la capătul patului Erau calde. Fluieră Era un şuierat care-i umfla buzele subţiri. Apoi se urcă în vagonul pe roate şi călători aşa, pe întuneric, multă vreme, cu mîinile lipite de trup, soldăţeşte.

ANDA BASARAB

meridiane

semnele timpului

ion biberi

Seară culturală olandeză

Cu cîtă însuflețire a primit publicul român, invitat recent la Casa de cultură a I.R.R.C.S., de Institutul român pentru relațiile culturale cu străinătatea, pe profesorul Gerret Pieter de Ridder, directorul Institutului de studii spaniole din Amsterdam, vorbind într-o limbă românească, elegantă și fluentă! Faptul nu este surprinzător din partea unui romanist, dar el dovedește interesul pe care numeroși cărturari străini îl vădesc limbii și culturii românești. Conferențiarul are, de altminteri, cu țara noastră corespondențe sufletești de adîncime; tradusese în limba olandeză, poeme din Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Arghezi; a citat, în cursul vorbirii sale introductive, o lucrare a lui Mihail Sadoveanu; a organizat, dacă suntem bine informați, la Societatea de Radiodifuziune Olandeză, cinci prezentări asupra vieții culturale românești, consacrate lui Eminescu, doinei și muzicii populare românești, în general. Venea astfel ca prieten și iubitor al valorilor noastre specifice de gînd și sensibilitate, pentru a ne prezenta „Unele aspecte ale culturii olandeze".

Expunerea a fost densă, condusă cu metodă științifică, dar plină de căldură; nu a fost numai o rece înșiruire de date și un înconjur rapid de orizont olandez, ci și un act de dragoste; a surprins, dinăuntru, prin energia și voința de viață a unui popor, procesul formării treptate a unei culturi, încoronare supremă a luptei dintre om și natură, în care aceasta din urmă avea să fie supusă și adaptată unor nevoi obștești; a urmărit în timp, prin scurte aluzii istorice, transformarea fundurilor de ape în „poldere" fertile, prin lupta dramatică între om și elemente, de la mijloacele tehnice primitive, de pomparea apei și îndiguirilor, pînă la spectacularele instalații ale tehnicei moderne. Auditoriul a urmărit această epopee eroică, secol după secol, etapă după etapă, prin vaste lucrări și secătuiri de bazine interioare: lacul Haarlem, devenit amintire istorică, alcătuiește un îndemn pentru planurile de astăzi, în curs de înfăptuire; este, în adevăr, o trăsătură caracteristică a geniului uman de a nu se opri niciodată pe pozițiile cucerite și de a se înălța tot mai sus.

Periplul olandez înfățișat de profesorul de Ridder a fost sugestiv: peisaj clorofilian sau decor citadin, demografie și viață socială, efort economic și strălucire artistică, învățămînt public și tehnică, uzină și laborator, completate cu tablouri de gen ale vieții cotidiene a populației țării sale — și din nou și mereu, amintirea luptei împotriva mării și scoaterii la iveală a pămînturilor, smulse apelor. Se învederează astfel dominanta caracterului olandez, îmbinînd activitatea practică perseverentă, urmărită în secole, și pasiunea pentru frumos, culoare, lumină, ordine și simetrie.

Popasului artistic al profesorului, amintind irizările de lumină și tainele sugestive ale clarobscurului, interioarelor vieții echilibrate ale ambianțelor olandeze, universul fețelor și întîmplărilor umane, sau țîșnirile vegetale, suspendate în liniști campestre sau foșnind în svon de păduri depărtate — Franz Hals, Vermeer, Rhysdaël, Hobbema, Rembrandt — i-a urmat o succesie de diapozitive, înfățișînd tablouri rembrandtiene: înțelepciunea chineză ne asigură, în adevăr, într-un proverb, că o imagine echivalează cu zece mii de cuvinte.

Et les fruits ont passé les promesses des fleurs...
(Și roadele au depășit făgăduințele florilor! Malherbe)

Magia culorii și poezia sugestiei picturale ne-a plîmbat astfel, din nou printre minunile întîlnite cîndva în marile muzee, și reînviate acum, pe ecran, în reculegerea sălii întunecate.

Filmele documentare variate ce au urmat au dat cuvîntului vorbit de profesor, plenitudine și împlinire, în lumină, încheind bogăția seriei culturale olandeze: secvențe revelatoare de înfățișări disparate, dar complementare, ritmate rapid, în alternanțe de „orașe tentaculare" și de privelști încremenite în timp, punctate de mori de vînt vetuste; mărturia vieții triumfătoare, care pulverizează în moloz și prăbușește în dărîmături vechile mărturii ale hărniciei populare, pentru a clădi noi forme; sănătatea morală și trupească a populației acestui colț de lume, în muncă și în bucuriile răgazurilor de vacanță; activitățile și înfăptuirile multiple ale acestui popor, de la zootehnie la mașină electronică și la patetica amănunțire a realizării primei faze a „Planului Delta", mărturie supremă a științei și îndemînării tehnice, destinate să afirme o dată mai mult disciplinarea naturii, prin voința umană.

...O seară de poezie: poezie a cuvîntului, a faptei, a imaginii, a energiei umane și, pentru a sfîrși, a întinderilor acvatice, printre păsări, ouă, cuiburi și tufișuri de trestii, printre care apărea capul faunesc al unui personaj, ritmînd, în răstimpuri, din nai, în armonii românești, viața priveliștilor: un Pan, desprins din timp și din mitologii, înghinînd din syrinx, înfiorările sburătoarelor și unduirile apelor, în același timp un Orfeu, îmblînzitor de sălbăticiuni.

Semn al timpului, în adevăr, această indiferență între două culturi, care se apropie una de alta, prin cunoașterea reciprocă, prin poezie și mărturii de înțelegere a personalităților culturale, de prestigiu. Viața culturală și socială a prezentului este, de bună seamă, în toate țările, orientată bipolar: către propriile adîncuri și bogății, pe care le cultivă dezvelindu-le specificul, și către orizonturile culturilor străine, pe care le cuprinde, în varietatea lor neistovită de forme și înfăptuiri.

LIRICA BULGARA

NIKOLA VAPȚAROV

Scrisoare

Acum e noapte.
Vuiet de motoare
ne însoțește
și ne dă putere.
De-ai ști tu cît de mult iubesc eu viața
și cît urăsc
pustiile
himere!...

Știu că, așa cum se va face ziuă,
cu fruntea noastră gheața vom topi.
Și soarele, la orizontul sumbru,
da,
soarele
nou,
pur,
va răsări.

Și chiar dacă-mi va arde-aripile
de fluture, în discu-i orbitor
n-am să blestem
și nici n-am să mă tîngui,
pentru că știu:
eu trebuie să mor.

Să mori atunci cînd crunt
își scutură
otrava
mucegaiului
pămîntul,

cînd milioane se trezesc la viață, —
acesta-i cîntul,
da, acesta-i cîntul!

În românește de **M. MAGIARI**

La 22 iulie a încetat din viață, la vîrsta de 89 de ani, marele poet american Carl Sandburg. Autor a numeroase volume de poezie (un volum tradus de A. E. Baconsky a apărut nu de mult, în colecția „Cele mai frumoase poezii", Editura Tineretului) și proză, laureat de două ori al premiului Pulitzer — în 1940, pentru lucrarea în șase volume, despre viața președintelui Lincoln, și, în 1950, pentru poeziile sale — el a fost una dintre cele mai reprezentative figuri ale liricei contemporane.

Chicago Poems (Poezii din Chicago), *prima sa carte, publicată în 1916, apoi* Smoke and Steel (Fum și oțel, *1920*), *introduceau în peisajul poeticii universale viața trepidantă a uriașelor metropole industriale;* Cornhuskers (Decorticatorii de porumb, *1918*), *în schimb, realiza liric panorama agricolă a prериilor din vest; iar* The American Song bag (Tolba cu cîntece americane, *1927*), *evidenția strania frumusețe a folclorului clasei muncitoare americane.* The People Yes (Poporul, da! *1936*), Good Morning, America! (Bună dimineața, America, *1928*) Remembrance Rock (Stînca amintirii, *1948*), Complete Poems *(1950)*, Honey and Salt (Miere și sare, *1963*) *ș.a. au conturat definitiv geografia spirituală a lui Sandburg, făcînd din opera sa o țară de lumini nepieritoare.*

Icoană pe sticlă (Ardeal)

Arta românească la Torino

„Călătorii pentru Torino sînt rugați să poftească la avion" E ora nouă jumătate seara și ne aflăm pe aeroportul Fiumicino din Roma, unde de treizeci de minute decolează cursele pentru Genova, Veneția, Milano, ultima fiind cea de Torino în care ne urcăm și noi. Avionul Caravelle ne poartă de-a lungul coastelor Mediteranei spre nordul Italiei. După trei sferturi de oră, la orizont se desenează conturul unui mare oraș: Torino.

Priveliștea nocturnă a capitalei Piemontului este fascinantă: de la o altitudine de trei mii de metri îți pare o adevărată mare de lumină, o rețea neîntreruptă de becuri electrice, punctată din loc în loc de jerbe fantastice de străfulgerări care te fac să recunoști, în timp ce avionul coboară, străzile principale ale orașului, monumentele sau clădirile moderne. Văzut din avion, Torino apare ca un oraș construit după un plan urbanistic fără reproș. Străzile lungi și largi, drepte, se întretaie într-o armonie geometrică perfectă. Zburăm o vreme deasupra orașului: Via Roma, cu marile ei magazine și bănci se desenează ca o coloană vertebrală a Torino-ului, în care noaptea iluminația ajunge la incandescență. Șirul nesfîrșit al automobilelor, lanț fantastic de licurici, înconjoară orașul în dans nocturn.

Într-un tîrziu, poposim în centru. Via Roma e străbătută numai de cîțiva pietoni întîrziați; orașul pe care-l văzusem atît de animat din avion începe să cunoască liniștea nopții. Pentru cîteva ceasuri numai, pentru că spre orele patru dimineața, mașinile care transportă la gară primele exemplare din *La Stampa* vestesc începutul unei zile la Torino.

Al patrulea ca mărime în Italia, după Roma, Milano și Neapole, — Torino nu are nimic dintr-un oraș de provincie. Profilul urbanistic, tesătura străzilor, lipsa periferiilor, eleganța adesea exorbitantă a magazinelor, numărul mare de automobile pe cap de locuitor și, în sfîrșit, impresionantul sediu al „Fiatului", toate concură la crearea unei ambianțe de mare capitală.

Torino s-a dezvoltat impetuos mai ales după cel de-al doilea război mondial, datorită în primul rînd unei trepidante vieți industriale. Pe oriunde ai intra în oraș, cu mașina sau cu trenul, ceea ce te uimește și ajunge să te obsedeze sînt miile și miile de autoturisme „Fiat" ce pornesc de aici spre toate colțurile lumii. Încărcate pe platforme cu etaj sau pe imense autocamioane, ele părăsesc zi și noapte rampele care încercuiesc aproape întreg orașul. 123.000 de torinezi sînt salariați la „Fiat", deci aproape un sfert din populația orașului trăiește de pe urma acestei mari industrii. Să mai adăugăm că tot aici se află și uzinele de mașini de scris „Olivetti", de vermut „Martini-Rossi", fabrica de benzi rulante Pianelli și Traversa și altele.

Un oraș industrial în adevărul înțeles al cuvîntului, lipsit, așa cum observa Alecsandri încă în 1859, de marile monumente de artă ale Florenței, Veneției sau Romei. Muzeele orașului Torino sînt poate mai puțin spectaculoase decît alte muzee italiene dar, cercetate cu atenție, îți dezvăluie capodopere de o mare însemnătate în evoluția artei universale. Muzeul egiptean este al doilea din lume, galeria de pictură Sabauda înfățișează pînze de Fra Angelico, Veronese, Memling, Van Eyck, Rembrandt, — în fastuosul *Palazzo Madama*, cu ingeniosul și modern organizatul său muzeu, admirăm mobile vechi, artă populară piemonteză, fragmente arheologice, sculptură pe lemn, vitralii, picturi și celebrul *Portret al unui necunoscut* de Antonello da Messina. În Muzeul civic de artă modernă se păstrează pînze de Morandi, Dufy, Paul Klee, Fernand Léger, Utrillo, Chagall, Picasso.

Dar curiozitatea artistică a torinezilor nu se mărginește la muzeele amintite. Aproape nu trec două săptămîni fără ca o nouă expoziție de artă să se deschidă aici. Și cu deosebire omoționant pentru noi rămîne faptul că în ultimii doi ani arta populară românească s-a bucurat de două asemenea expoziții, în sala *Piemontul artistic și cultural*, aflată în inima orașului.

Călătoream la Torino cu prilejul inaugurării expoziției „Pictura pe sticlă în arta populară românească"; timp de două săptămîni această expoziție a stîrnit interesul și curiozitatea specialiștilor și publicului larg din oraș. Organizată sub auspiciile Asesoratului pentru instrucție al Provinciei Torino, ea a cuprins 123 de icoane pe sticlă, opere de mare frumusețe artistică a meșterilor populari din nordul Transilvaniei, Țara Bîrsei, Scheiul Brașovului, Mărginimea Sibiului, Țara Oltului. Avocatul Corrado Calsolaro, asesorul pentru instrucțiune al provinciei Torino, — împreună cu competenții săi colaboratori: Marisella Benedetto, Beppe Bracco — a publicat cu acest prilej un elegant catalog cuprinzînd numeroase reproduceri în culori, — adevărată lucrare de artă, ce evidențiază bogăția cromatică a icoanelor pe sticlă românești și pun în lumină desăvîrșita măiestrie a meșterilor anonimi. Tipărit cu o remarcabilă grijă în ceea ce privește punerea în pagină și detaliile, catalogul este însoțit de o substanțială prezentare critică, semnată de Corrado Calsolaro, care subliniază: „Frumusețea icoanelor populare pe sticlă se bizuie pe spontaneitatea lor sinceră, pe prospețimea lor ingenuă, pe simplitatea lor primitivă, pe acea bogăție de culori care le cuprinde pe de-a-ntregul într-o splendidă și armonioasă alternanță de tonuri".

Vernisajul expoziției a constituit o adevărată surpriză pentru iubitorii de artă din Torino, care-au admirat această producție originală a geniului popular românesc și s-au interesat îndelung de tehnica, semnificația, universul filozofic al artei noastre populare. Presa italiană, *La Stampa*, *l'Unità*, *Gazzeta del Popolo* au anunțat deschiderea expoziției și au publicat cronici elogioase. Din cronica apărută în *La Stampa* și semnată de competentul critic torinez Marziano Bernardi, desprindem următoarea aprecierea: „Picturile pe sticlă prezentate în momentul de față în sala *Piemontul artistic și cultural* oferă vizitatorului o imagine exactă a capacităților creatoare ale poporului român".

Observînd faptul că în unele picturi pe sticlă se detașează personalitatea unui artist cum este Matei Purcaru zis Țimforea, autorul unei fantastice *Judecăți de apoi*, criticul italian consideră că lucrările artistice cele mai de seamă sînt acelea de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea.

După ce subliniază inițiativa Asesoratului pentru instrucțiune de a prezenta publicului torinez această expoziție, cronicarul *Gazetei del Popolo* spune: „Este fără îndoială o încintare a ochilor pentru că aici se armonizează în modul cel mai simplu, cel mai direct valorile cîtorva culori fundamentale: roșul, verdele, albastrul, galbenul și adeseori aurul care nu este decît sublimarea heraldică a culorii soarelui în perenitatea sa spirituală și poetică".

Autorul aceleiași cronici remarcă de asemenea: „Cu timpul, desenul, conturul figurilor, odată cu schimbarea gustului, cu înclinarea firească față de prețiozitatea execuției, pentru care o manifestare tipic populară devine semnificativă din punct de vedere estetic și cultural, trece la cercetări cu caracter decorativ".

O subtilă interpretare a fenomenului prezentat la Torino îi datorăm criticului Paolo Fossati în ziarul *l'Unità*:

„Întîlnirea dintre o cultură devenită în chip firesc un mod de comunicare a ideilor, prin repetarea temei — și spontaneitatea cu care aceste teme exprimă nemijlocit realități și probleme, poate fi urmărită în chip fericit în cele peste o sută de exemplare ce ne sînt prezentate. Un prilej rar și care nu trebuie pierdut".

Am spicuit numai cîteva din aprecierile asupra expoziției de icoane pe sticlă românești, expoziție care a permis publicului din Torino să ia cunoștință de unul din cele mai originale fenomene ale artei noastre populare românești. Pasiunea pe care organizatorii acestei expoziții au depus-o, căldura cu care publicul și presa au comentat-o, ne dovedesc încă o dată că valorile autentice ale artei populare românești își cuceresc din ce în ce mai mult notorietatea universală.

SANDA RÂPEANU

Gh. Achiței

Cercetările combinate în estetica modernă

Tot mai mult se face simțită, în ultima vreme, și pentru estetică, necesitatea unor cercetări combinate, folosind concursul diverselor științe. Supus unui examen logic sever, conținutul tradițional al conceptului de estetică apare aproape lipsit de specificitate. Estetica veche, cel puțin, era întotdeauna ori teoria, ori psihologia, ori sociologia, ori filozofia artei. Totul depîndea de ponderea pe care una sau alta dintre aceste discipline o avea în cadrul fiecărui studiu, a ficărui tratat ori sistem estetic. Pe măsură însă, ce în scrierile de estetică se renunță la pretențiile absolutizatoare, recunoscîndu-se caracterul parțial, limitat, determinat de sfera investigațiilor întreprinse, al oricăror judecăți asupra fenomenului artistic, capătă cîștig de cauză ideea cercetărilor combinate. Pentru esteticianul de acum șase decenii știința căreia i se consacra nu putea fi decît teorie, filozofie, psihologie ori sociologie a artei. Optarea pentru unul din punctele de vedere amintite și negarea absolută a celorlalte devenea obligatorie. Cine urmărește ceea ce se publică astăzi în domeniul esteticii e surprins de relativismul pretutindeni manifestat. Fenomenul a căpătat extindere mai ales după ultimul război. Pentru specialistul de astăzi problema nu se mai pune în termenii: estetica nu este psihologie, ci sociologie sau filozofie a artei. Atît „psihologismul estetic", cît și studiile de estetică sociologică, de estetică filozofică și teoria artei și-au justificat pe deplin, în decursul anilor, dreptul la existență, au contribuit în mod specific la înțelegerea problemelor artei. Un om informat și lucid nu va putea să nu recunoască aceste realități. Așadar, sociologia, psihologia și filozofia artei ne apar deopotrivă îndreptățite, niciuna nefiind în stare a suplini pe celelalte. Estetica, prin urmare, va trebui să fie luată în considerare, ca o totalitate de contribuții aduse la înțelegerea fenomenului artistic, iar pe un plan mai larg la înțelegerea unui important sector al culturii. Ce mai rămîne atunci din vechea concepție despre estetică? Mai putem vorbi oare despre o știință a frumosului și a celor mai generale legi de dezvoltare a artei, care și-ar fi cîștigat autonomia — așa cum remarca Raymond Bayer în *Estetica mondială a secolului XX* — exclusiv în ultima jumătate de veac, cînd vedem că însuși obiectul esteticii se pulverizează, dispărînd ca tot armonios, ca unitate de sine stătătoare din cîmpul cercetării? Pe atari considerente se bazează „procesul esteticii", întreprins de o serie de autori, la care m-am referit într-un articol anterior. După părerea multora, știința esteticii ar trece astăzi printr-o perioadă de *criză*. Armando Plebe nota însă, pe bună dreptate, în prefața volumului: „Procesul esteticii", că secolul XX ar putea fi luat în considerare, e adevărat, ca secol al crizei esteticii dar și al triumfului acesteia. După esteticianul italian, noțiunea de „criză" nu trebuie luată în sensul consacrat de „catastrofă", de situație dramatică în care este amenințată existența a ceva. Termenul de „criză" mai desemnează și starea de dificultate momentană în care se găsește ceva sau cineva (crizele de creștere) ca urmare a unor transformări pozitive, ca moment în care se realizează un salt dialectic de la un stadiu inferior la unul superior. Într-un asemenea caz, cuvîntul „criză" pierde o mare parte din încărcătura sa de dramaticitate (vezi de asemeni Emilio Garroni: *Criza semantică a artelor*, Roma, 1964). Dintr-o atare perspectivă „criza" instituțională a esteticii clasice devine echivalentă cu eforturile de fundamentare a unei noi științe, cu postulate incomparabil mai suple. Numeroase studii și cercetări contemporane întreprinse îndeosebi în Statele Unite și Anglia, iar mai nou și în Italia și Franța, concep estetica drept știință de graniță, al cărei obiect interesează diferite discipline. Am impresia că, în mod paradoxal, pe acest plan, contribuția unor savanți nutrind convingeri filozofice nemarxiste la studiul și înțelegerea adevărată, științifică și, prin urmare, dialectică, a diferitelor probleme privind natura artelor, funcțiile și rolul lor în viața socială, privind gusturile și comportamentul nostru estetic general, este, cîteodată, mai însemnată decît cea a multor cercetători, declarați materialiști, însă prizonieri ai unei gîndiri mecaniciste și lozincarde, care în numele diverselor „principii înalte", blîndați cu tot felul de citate, ajustate după necesități, refuză cu orice preț realitatea vie a artei. După știința practicată de acestia, arta non-figurativă merita de mult să piară, întrucît nu-i suficient de militantă; literatura „burgheză" ruptă de problemele majore ale timpului s-ar afla în plină „descompunere", cultura occidentală, în genere, ar fi amenințată, mai mult decît oricînd, de spectrul „decadenței", de... „putrefacție". Formulate pe timpul proletcultismului, postulatele esteticii lozincarde au suferit foarte puține modificări de conținut, în ciuda unor schimbări de formulă. Între timp, în cîmpul literaturii și artei „decadente" opere, cum sînt cele ale lui Kafka, Ionescu, Brâncuși, Kadinski, nu numai că nu au „putrezit" dar au devenit populare, apreciate de „masele largi" ale publicului — care potrivit prezicerilor extremiste ar fi trebuit, de fapt, să le condamne — apte de a influența pozitiv, de a determina regenerarea pe coordonate noi a întregei arte și literaturi universale contemporane. Vorbind despre învățătura lui Marx, Lenin spunea că ea este *atotputernică* pentru că este *adevărată* și corespunde sensului general al dezvoltării istorice a omenirii, pentru că pornește de la studiul obiectiv al vieții reale a oamenilor. Pentru Lenin, adevărat și marxist, erau termeni cu un conținut identic. Or, tocmai criteriul adevărului a fost pierdut din vedere de către o seamă de esteticieni seduși de forța citatelor și a referirilor abstracte, livrești. Refuzul adevărului, ignorarea realității implică însă și se traduce în același timp, după cum putem vedea, prin îndepărtarea de la orice înțelegere dialectică în pofida bunelor intenții. Studiul atent al dinamicii ideilor contemporane, al mutațiilor produse în cadrul gîndirii de azi, demonstrează fără putință de tăgadă că între cele două orientări filozofice fundamentale există un continuu schimb de elemente; diferite concepții, idei desprinse de pe fondul înțelegerii materialist-dialectice, se atașează idealismului, în timp ce altele, credincioase adevărului vin să îmbogățească patrimoniul științific marxist. Idealistul declarat Albert Einstein servește incomparabil mai bine cauza materialismului-dialectic decît nu știu ce fizician dogmatic, făcînd paradă de concepția sa materialistă înaintată, care cu 15 ani în urmă susținea totuși că cibernetica e o știință decadentă, nedemnă de luat în considerare. Mi se pare că nu mult prea deosebit stau lucrurile și în domeniul științelor umanistice, inclusiv al esteticii. De altfel, tot Lenin observa, în mod genial, că trecerea opușilor în contrariul lor reprezintă un fenomen firesc și înțelegerea lui ține de domeniul gîndirii dialectice.

Unde se întîlnesc cu marxismul unele cercetări contemporane de estetică inițiate de pe poziții filozofice nemarxiste? Se știe că filozofia marxistă pornește de la premiza că nici un fenomen, nici un aspect al realității nu poate fi înțeles în afara relațiilor sale cu celelalte fenomene, aspecte ale realității, cu care se află în contact direct sau indirect. Ține de însăși condiția oricărei interpretări dialectice situarea obiectului și analiza lui într-un complex determinat, a unui ansamblu, al unei totalități. Pe planul esteticii, bunăoară, marxismul pornește de la premiza că gusturile, comportamentul estetic general al oamenilor nu pot fi înțelese fără referire la condițiile materiale în care ei trăiesc, la modul lor de existență, că ele sînt specifice colectivității respective, că ele sînt condiționate de formele de cultură și de valorile artistice accesibile diverselor păturii ale populației, că ele sînt proprii momentul istoric dat.

În ultima vreme, interesul pentru studiul unor asemenea aspecte legate de înțelegerea fenomenelor de ordin estetic a crescut foarte mult printre esteticienii de orientare nemarxistă din Occident. Constituie astăzi principala condiție de modernitate preocuparea pentru „socialitatea artei", străduința de a înțelege dialectic raporturile dintre artă și viața socială, dintre artă și celelalte domenii ale lumii spirituale, dintre cultură și viața socială, căci, după cum se exprima un cunoscut estetician francez, Mikel Dufrenne"... nu se poate uita că fiecare dezvoltare se produce pe un oarecare teren și că nu există istorii decît în interiorul unei istorii, după cum nu există instituții de cultură decît în interiorul unei culturi". Aceasta nu înseamnă, notează esteticianul francez, că ceea ce numim cultură este ceva necesar armonios, după cum societatea nu este ceva necesar echilibrat și pașnic. Însă, chiar dacă instituțiile de cultură urmează fiecare o cale proprie, potrivit propriei lor logici, ele, totuși, „trăiesc", conviețuiesc împreună și nu se poate ca ele să nu aibă între ele și alte raporturi decît cele de juxtapunere. Unitatea a ceva, unitatea unei culturi poate fi înțeleasă și ca existență armonioasă a elementelor constitutive principale, dar și ca înfruntare și devenire a contrariilor (*La personalite de base*). Studiul problemelor de estetică atît în raport cu alte grupuri de probleme, fie înrudite, fie subordonate, cît și în raport cu problemele totalității, ale ansamblului din care fac parte și care constituie pe un plan mai restrîns cultura, iar pe unul mai larg societatea, formează obiectul a numeroase studii contemporane de estetică de care urmează să ne ocupăm mai pe îndelete ulterior.

Convingerea că, în absența unei ample cercetări a raporturilor dintre cultură și societate, dintre artă și viața socială, estetica nu se poate dezvolta, pare să fie generală. S-au „socializat" pînă și unele direcții estetice prin excelență abstracte, cum ar fi cea psihanalitică ori fenomenologică. A devenit acum imposibilă orice construcție estetică originală, fără un solid fundament sociologic, notează Maurizio Bonicatti, autorul unei cărți intitulate „*Appunti sull'arte moderna*, apărută în 1965 la Roma. „Filozofia sentimentului pur" și a esteticului „în stare pură", la modă altădată în cercurile neokantiene, s-a dovedit, ca și altele, în același grad de abstracte, inoperantă, demonstrînd prin insuficiența ei, vădita necesitate a căutării răspunsului la unele probleme fundamentale ale esteticii, în altă parte și cu alte mijloace.

Alături de aportul sociologiei la studiul contemporan al problemelor de estetică, o importanță crescîndă îl au și cel al psihologiei sociale, al etnografiei, al lingvisticii...

Paralel cu investigațiile dezvoltate autonom de una sau alta dintre disciplinele interesate în înțelegerea fenomenului estetic, ale căror rezultate ajung mai tîrziu să fie folosite de esteticieni, alternarea metodelor și procedeelor consacrate, diferite ca provenienței, a devenit astăzi, ea însăși o metodă de lucru. Fiecare relație se cere studiată în mod deosebit și cu mijloacele adecvate. Esteticianul de astăzi a devenit, în același timp și filozof și psiholog și sociolog și antropolog și lingvist. Au început să preocupe pe unii esteticieni pînă și probelmele de matematică superioară. Toate aceste eforturi sînt puse în legătură cu încercările de a înțelege și defini, pe cît cu putință mai exact, specificul gusturilor contemporane, specificul atitudinii estetice a omului contemporan, sfera esteticului în lumea contemporană. Cît de complicată este o asemenea muncă, ce investigații presupune, rezultă și din observația unui sociolog ca Richard F. Behrendt, profesor la Universitatea din Berna, cuprinsă în volumul *Omul în lumina sociologiei* (Paris, 1964). Noi trăim astăzi într-o juxtapunere, într-un amestec, într-o opoziție creînd o confuzie între alaltăieri, ieri, astăzi și mîine. Drumurile noastre transcontinentale pot fi considerate ca simbol al acestei stări de lucruri, cu utilizatorii lor proveniți din epoci culturale absolut diferite: pietoni, care cu boi, căruțe cu cai, biciclete, motociclete și automobile, deasupra cărora trec avioane cu reacție și rachete". Definind esența umană Marx arăta că ea reprezintă ansamblul relațiilor sociale, iar înțelegerea ei integrală presupune studiul complet al acestui ansamblu în devenirea sa istorică. Orice altă definiție cu pretenție de adevăr, privind fenomenul uman în genere, prin forța împrejurărilor, va trebui să eșueze va trebui să-și dovedească parțialitatea, deoarece umanul însuși în devenire este inepuizabil, și absolutul despre esența umană niciodată nu va putea fi spus definitiv. Recunoașterea caracterului parțial al cunoștințelor noastre cu privire la problemele artei, la procesul general de însușire estetică a realității de către om, refuzul exclusivismului și conștiința limitelor științifice în care se înscrie în mod firesc orice cercetare estetică par, de asemenea, cuceriri ale esteticii moderne nemarxiste prin care ea se apropie, totuși, în unele privințe de adevăr și ca atare de marxism.

(Va urma).

O emoţionantă cronică de război

Istoria literaturii române şi universale a înregistrat nume de scriitori care s-au impus printr-o singură operă, printr-o singură carte. Acesta e şi cazul lui Ioan Missir (1890—1945), autorul cărţii *Fata moartă*, apărută prima dată în 1937 şi încununată cu premiile Academiei Române şi Societăţii Scriitorilor Români.

Pentru un cititor neavizat, titlul cărţii e oarecum derutant, în raport cu conţinutul ei, lăsînd impresia că ar fi vorba de povestea unei fete, de o poveste de dragoste sau de o naraţiune cu un subiect înrudit. Nimic din toate acestea. *Fata moartă* este un emoţionant jurnal de front, o tulburătoare cronică de război, o carte de notaţii şi mărturisiri, scrise la persoana întîi singular, aparţinînd unui om care s-a aflat nemijlocit pe front, în linia întîi a cîmpului de bătălie, în tot timpul primului război mondial. Pentru cei care au luat parte la luptele de la Mărăşeşti şi din preajma Casinului, denumirea *Fata moartă* a devenit simbolul unei drame : „Pentru noi, combatanţii, — spune Ioan Missir — este o diră de sînge tînăr şi curat ; este locul unde trunchiurile copacilor, retezaţi de uraganul artileriei, poartă schije şi gloanţe, unde fiecare brazdă e însemnată. Este locul sfredelit de tranşee amice şi duşmane unde am trăit două luni de încercări desperate, de atacuri cîştigate şi frînte sub bombardamente infernale. Este locul unde am tăiat aripile acvilelor bavareze îmbătate de asalt şi unde, întăriţi în credinţa unei biruinţi tîrzii, nu am dat îndărăt decît sub valul uriaş inamic".

Faţă de alte scrieri în proză, consacrate evocării primului război mondial, *Fata moartă* se deosebeşte fundamental, în sensul că e în întreaga ei substanţă un autentic jurnal de front, o cronică de război. Toate faptele, întîmplările şi evenimentele, de la începerea ostilităţilor şi pînă la încheierea armistiţiului, cunoscute de scriitor printr-o tărie nemijlocită, sînt consemnate în concreteţea şi autenticitatea lor, în imagini de accentuat realism, în pagini pline de dureroase adevăruri. Cartea ne oferă, retrospectiv, o oglindă veridică a primului război mondial, evocat etapă cu etapă, episod cu episod, în înclestările lui tragice, în vicisitudinile care au încercat greu armata şi ţara noastră cu nenumăratele lui jertfe umane, cu profundele procese pe care le-a provocat în conştiinţa şi sufletul oamenilor, ca şi în viaţa socială.

Fata moartă este o carte zguduitoare prin conţinutul, prin semnificaţiile ei, prin modul elevat în care e scrisă, surprinzător la un autor care nu s-a

mai afirmat prin nici o altă activitate literară. Spre deosebire însă de un roman ca *Întunecare*, nu este o carte a „generaţiei pierdute". Într-adevăr, Ion Missir evocă realităţile de pe front şi din spatele frontului cu evidentă luciditate critică, blamînd lipsa de grijă a oficialităţii pentru pregătirea şi înzestrarea armatei cu echipamentul de luptă necesar, acuzînd pe demagogi, pe laşi şi pe trădătorii de patrie, dezaprobînd sever huzurul celor ce stăteau departe de cîmpul de bătălie şi nepăsarea guvernanţilor faţă de cei întorşi din luptă. Cu toate acestea, sensul major al cărţii este activ. Accentul principal cade pe revelarea eroismului ostaşilor şi ofiţerilor români, a înaltului lor spirit de jertfă patriotică, pe demonstrarea faptului că cei ce luptau pe front erau conduşi de nobile idealuri, idealurile libertăţii, demnităţii şi unităţii naţionale, ale apărării gliei şi hotarelor strămoşeşti. Patriotismul, alesele însuşiri morale ale soldaţilor şi ofiţerilor români, bărbăţia şi sacrificiile lor nu sînt însă trîmbiţate de autor cu ostentaţie, retoric, ci cu multă discreţie şi sobrietate, cu intensitate gravă, în cuvinte simple, în notaţii pline de rezonanţă, ale cărei ecouri se prelungesc mult timp în sensibilitatea cititorului. Iată, spre pildă, un episod al luptei de la Fata moartă :

„Se umple pădurea de urlete şi valete. Iau alţii comanda, iar încercările toate dau greş şi sub linie rămîn atîţia !

Inamicul trage cu dum-dum. Muzica lor oribilă, o distingem net. Gloanţele pocnesc ca o sticlă care se sparge. Camarazii plătesc cu viaţa gestul de a ridica pe cei căzuţi..

Vin ajutoare : urlă obuzele de o parte şi de cealaltă ; pornesc şi cei de sus la atac, iadul scurmă tortile plaiului, dar totul rămîne nimic. Şi dacă un colţ de tranşee trece din mînă în mînă cu sacrificii grele, noaptea, cînd vine ordinul de retragere, pune văl negru peste toată Fata moartă...

Echipele lucrează în grabă capre de sîrmă ghimpată şi le aruncă în faţa tranşeielor.

Şi valetele răniţilor care nu mai încetează !

E atîta încordare în noi şi nervii sînt aşa de întinşi încît, deşi nu sîntem în linie, nu poţi găsi o clipă linişte. Ai impresia că un nod îţi îneacă răsuflarea şi gura uscată şi buzele arse nu pot primi nici pîinea, lasă fără gust, nici strop de apă.

Cum să te gîndeşti la tine cînd, între cele două rînduri de şanţuri, urlă de durere şi de revoltă cei căzuţi ? Se amestecă în spasmurile morţii valetul germanului de pe malul Rinului venit în ţară străină, cu cel al românului apărător al graniţelor străvechi."

Într-un anume sens, *Fata moartă* poate fi considerată o replică la *Pe frontul de vest nimic nou* a lui Erich Maria Remarque. Dacă invadatorii germani reprezentau o „generaţie pierdută", o generaţie sacrificată zadarnic, ostaşii români ştiau că luptă pentru împlinirea idealului sfînt al independenţei şi unităţii naţionale.

Marea calitate a lui Ioan Missir este autenticitatea, sinceritatea. Autorul a notat numai ceea ce a trăit, ceea ce a văzut şi simţit. În fiecare pagină pulsează viu adevărul vieţii dramatice de pe front, vibrează adînc destăinuirea obiectivă. Într-un scurt şi elogios cuvînt înainte care a însoţit ediţiile anterioare ale cărţii, N. Iorga spunea : „Cetitorule, ai înaintea ta o frumoasă carte de adevăr. Un om cinstit şi viteaz spune ce s-a întîmplat în adevăr O spune limpede şi adînc înduioşat."

Fata moartă este o carte de profundă umanitate. Autorul închină pagini de coplesitoare emoţie ostaşilor simpli, care s-au jertfit în luptă cu un sublim patriotism, dar cu o exemplară modestie, cu cea mai firească atitudine omenească :

„Sărmanul Pompaş ! Cum stă cu mîinile întinse şi cu faţa întoarsă spre mine, ai crede că aşteaptă să treacă focul şi, pîndindu-mă cum avea obiceiul, să se ridice o dată cu mine. Ochii mari deschişi privesc, poate, noua lume în care păşeşte... O suviţă de sînge, se prelinge prin buzele întredeschise...

Ostaş neobosit, săritor la ceasuri grele, ai murit fără să ştii ce înseamnă faptele tale.....

Şi tu Burlacu, mîndru de galoanele

tale. Vor afla oare copii tăi nevinovaţi că n-ai voit cu nici un preţ să rămîi la trenul regimentar departe de luptă şi că în fruntea secţiei tale ai ţinut să treci pragul acestei vieţi ?

Cine, în satul depărtat de pe malul Jijiei, le va spune că inima ta de bun român n-ar fi trebuit să se oprească ?

Voi trîmbiţa alţii faptele tale şi pe pieptul tău, în loc să înflorească decoraţiile cu cari se vor împăuna alţii, va apăsa pentru totdeauna ţărîna umedă, îngrăşată de sînge.

Şi tu Leontinescu, plugar încercat, soldat hotărît şi plin de grijă faţă de camarazii şi mai marii tăi ! Ce sigur erai că mîna ta avea să ţină tare coarne,le plugului în brazda pe care o pomeneai cu drag de atîtea ori !

Şi tu.. Şi tu..."

Chiar din succintele pasaje reproduse, rezultă clar că, deşi e o cronică de război, un jurnal de front, *Fata moartă* nu are nimic din ariditatea şi stereotipia însemnărilor informative. Meritul esenţial al cărţii este sobrietatea. O sobrietate care ţine însă de veritabila artă narativă, autorul izbutind să se menţină permanent la nivelul unei literaturi memorialistice de cea mai bună calitate, în care se armonizează desăvîrşit patetismul liric reţinut, durerea înăbuşită, discretă, dramatismul, adesea drapat în glumă disimulată, compasiunea sinceră, simplitatea ca esenţă a condiţiei umane a ostaşilor. Evocînd etapele succesive ale luptei, care puteau să se asemene pe front, autorul ar fi putut aluneca într-o naraţiune monotonă, care să se repete. A ştiut însă cu real meşteşug să evite vehicularea aceloraşi clişee, revelînd cu pătrundere sensul fiecărui episod, aspectul concret şi particular al fiecărui moment de luptă. Notaţia e realizată cu economie de mijloace. În fraze scurte, lucrate atent, străbătute de fior dramatic, presărate cu expuneri pline de putere de sugerare, Ioan Missir izbuteşte să spună mari adevăruri, să emoţioneze adînc, să ţină mereu treze atenţia şi sensibilitatea cititorului, să-l invite la meditaţie. Deşi descrie frontul episod cu episod, autorul nu aglomerează amănunte nesemnificative, parazitare. Dimpotrivă, fiecare detaliu are un rol bine precizat, serveşte la continuarea imaginii de ansamblu, la crearea atmosferei specifice.

Cartea *Fata moartă* de Ioan Missir merită cu prisosinţă interesul şi preţuirea noastră.

TEODOR VÎRGOLICI

Marginalii la „Craii de Curtea-Veche"

Există în această capodoperă a literaturii noastre două viziuni care, pe neştiute, se apropie abandonîndu-şi paralelismul superficial, modificînd relaţia dintre ele, de la independenţă la inter-dependenţă, două viziuni lipsite de alegorie şi substanţial înrudite : **realitatea-limită şi visul de seră**.

De fapt, realitatea-limită prin însăşi poziţia ei—limită maximă—este despărţită de capriciile visului printr-o pojghiţă suficient de fragilă ca să se rupă singură. Astfel, din datele imediat verosimile şi controlabile fotografic se încheagă personaje şi acţiuni halucinogene, negîndu-şi mecanismul natural lingă epuizarea datelor verosimile şi controlabile.

Paşadia va muri monstruos, Ilinca Arnoteanu va deceda într-o situaţie -limită pentru Pantazi, Pena Corcodusa îşi celebrează demenţa în aburii de alcool cu o violenţă spăimîntătoare etc. Persuasiv, realitatea -limită (maximă) se converteşte în forma neagră a visului : **coşmarul**. Dar coşmarul singur nu-l mulţumeşte pe Matei Caragiale. El respinge echilibrul uniformităţii, preferind dualismul contrazicător.

Apare una dintre replicile la coşmar: visul de seră, artificiu al spiritualităţii, cîndva reprimate. Eroii vorbesc despre : „amintirea unui vis", „o seară de basm şi de vis", „îi plăcuse să viseze", „mulţumită lor mă pierdeam în lumea visurilor", „Pantazi şi Paşadia îşi urmau în tăcere visarea". Declaraţiile, de asemenea fel sună, majestuos, a program.

Visul se consumă metodic, organizat, ştiinţific, avînd un obiect neted şi ferm : incontinuu, totul se petrece în numele şi spre slava „Frumosului".

Pantazi, Paşadia şi naratorul — al cărui nume autorul nu îl trădează, naratorul fiind un mediu, un participant la visare, nu un făcător de vise — traversează un spaţiu iniţial vid, pe care mişcările lor îl populează, îl astupă. Legile acestor vise sînt simple ca şi activitatea lor. Visul de seră se opune coşmarului.

În prim plan se desluşeşte gura naratorului, ce îşi mişcă heraldic buzele cănite, depănînd un **basm cult**. Naratorul ia drept bază de basm atît faptul de cultură cît şi faptul de natură. Şi unul şi altul sînt, după enumerarea contabilă, deposedate de însuşirile geografice, istorice dilatate maximal şi reduse la starea de fapt pur. Ele sînt ridicate la rangul de **vise abstracte**.

Autorul dezvăluie înseşi principiile actului de creaţie conceput ca o strigare de intenţii posibile, deci virtual reale.

Craii de Curtea-Veche... Dulce titlu, evocînd la un ochi chiar grăbit sugestia temporală a visului. „Estimp istorisea" — expresie mai largă decît sensul ei concret, afirmînd raportul istoric între făcătorul de vise şi materia primă a visului.

Eroii, constrinşi de propria lor realitate, nu au forţa oracolului, ci doar capacitatea absolută a verbului la timpul Trecut. De altfel, cei trei Crai de la Răsărit, aflaţi într-o concurenţă hedonică, cu scurgerea timpului, au ambiţia fie de a-l nesocoti : „Pierdusem răbojul timpului", fie măcar, a-l opri, a-l încremeni limitat: „părea că fascinată vremea însăşi îşi conteneşte mersul".

Se dezvoltă cu o virtute biblică aşa cum s-a născut visul abstract dominat de făcătorii lui, timpul abstract tiranizat de trăitorii săi. Iar instrumentul de tortură al Timpului rămîne, evident, visul..

Iată cum realitatea-limită şi visul de seră, într-o îmbrăţişare intestină, obţin nu magia actului de precunoaştere, dar, împrumutînd o expresie dragă lui Matei Caragiale, reuşesc un act sodomic de „infrarealitate" descoperită.

★

Apropo de formula (puţin extinsă) : realitatea-limită (maximă) = visul (limită minimă) = (în speţă) forma neagră a visului, coşmarul ; ecuaţia mi se pare reversibilă. Citind de sus în jos, se deduce clar gustul lui Matei Caragiale pentru **aventura tragică**. Biografiile se expun cu un tragism impudic, de la evenimentul anecdotic la întîmplarea capitală. Reamintesc moartea lui Paşadia, a Ilincăi Arnoteanu, reamintesc mutra răvăşită a Penei, aminţiţi-vă de genealogia lui Paşadia. Un străbunic otrăvit de propriul său frate, un Paşadia nebun, Paşadia bănuit de pandalii fioroase, o fată căreia i-a luat foc părul, în noaptea nunţii, de la luminare şi a ars de vie ş.a.m.d. Am uitat, Pena Corcodusa scălda morţii... Pe întreg traseul, mantia somptuoasă, de horbotă azuriu-violetă a Morţii, lasă scame ucigătoare. Rezolvarea unui destin cuprinde necesar o moarte violentă (tragism expresionist, barbar şi păgîn). Parcă Faulkner procedează altminteri ? Dar Sofocle ?

Paşadia, Pantazi şi, mai discret, naratorul suferă de o boală incurabilă, lesne de găsit în tratatele de psihanaliză: dedublarea personalităţii. În acest sens se poate murmura ceva despre pirandellismul lor.

Ei nu se produc întîmplător aşa.

Explicaţia stă într-o situaţie biologică, frizînd şi cochetînd patologicul. Şi dacă bio-patologia celor trei ar fi o extracţie din pălărie, atunci ne-am afla în faţa unei literaturi clinice citită din curiozitate pentru document.

Matei Caragiale nu cultivă însă gestul clinic în sine, el îl presupune ca diminutiv de metabolism al unei împrejurări sociale. Personajele lui sînt nişte aristocraţi posedînd un arbore genealogic cu literele şterse de trecerea vremii. Condiţia specifică le dă o ereditate stricată. Aristocraţia povestită de Matei Caragiale, cea de la sfîrşitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea, a decăzut nu doar din cinuri şi venituri, ea a decăzut şi **biologic**.

E drept, autorul selecţionează din rîndurile decăzuţilor pe cei mai aleşi, nobili peste cărţile lor de vizită, la fel de nobili pe cît de abjecţi. Şi, îndărătul lor, se difuzează postulatul găsit mereu în opera lui Matei Caragiale : nobleţea spiritului este, cum cred că i-ar fi plăcut să spună, „un façon d'être".

Probabil înclinaţia spre decorativul somptuos a fost şi ea un motiv ce l-a determinat pe autor să se aplece auspra aristocratului.

Nobilul a fost înnobilat de Matei Caragiale. În genunchi, la picioarele autorului, nobilul primeşte acolada...

A urmat o condensare de personaj, un cumul de calităţi şi ipostaze. Aristocratul. Craiul de Curtea-Veche este curajos ca Rolland, erudit şi demiurg ca Da Vinci şi spiritual ca Voltaire.

Totodată el se poartă ca Gingis-Han, Maria-Tereza şi Caterina de Medicis la un loc.

★

Patologia înseamnă la Matei Caragiale un permanent flux erotic, nărăvit şi giumbuşlucar, de satir cu mintea răsucită şi nimfă nimfomană în toane bestiapodice.

Paşadia are plăcere la Raşelica lipitoarea, Mima, deşi prinde draci la vederea bărbatului, oficiază abitir slujbe lesbosice, Sultana Negoianu cade cu tronc la dulăi, un efeb diplomat se bucură invers. Pe fundalul acesta delirant siluetele celor trei Crai, în momentele lor de bine, se înaltă în volute nestrăduite şi molatece ,acoperind sclipirea majusculă a luceafărului. „Paşadia era un luceafăr"...

N-ar fi exclus ca Matei Caragiale să fi erotizat aşa personajele în dorinţa de a avea **decor de contrast**.

★

Tehnica propriu zisă este una modern epică, cu schimbări de planuri, de o manieră cinematografică, filmat „au ralenti" schimbările de planuri aducînd şi schimbări de timp (trecut, prezent, nici o dată viitor). Visurile, uneori ca în filmele lui Antonioni, alteori ca în cele ale lui Cocteau, se derulează pe mari suprafeţe, cu mărturisite valori plastice încărcînd, umplînd suprafeţele, desfiinţîndu-le prin umplere (în consecinţa paradoxului) respectînd în fond regulile picturii moderne.

Fraza, lungă, cu întorsături de gavotă, formată din cuvinte — în general lungi — eliberează un sentiment de respiraţie ciclopică. Vorbele prăfuite, alăturate deşuchieturilor argotice, seduc.

Cartea, puţin după început, are o frază ce se regăseşte **identică**, leitmotiv, la sfîrşit. A se vedea tehnica lui Alain Robbe-Grillet...

★

Cei trei Crai de Curtea-Veche, „topiţi în purpura asfinţitului" se făcea că mă priveau printr-o sticlă groasă şi violetă. Îi priveam şi eu, cocîrjat în pulberea drumului, şi le făceam, sfios, semne.

V. IVĂNCEANU

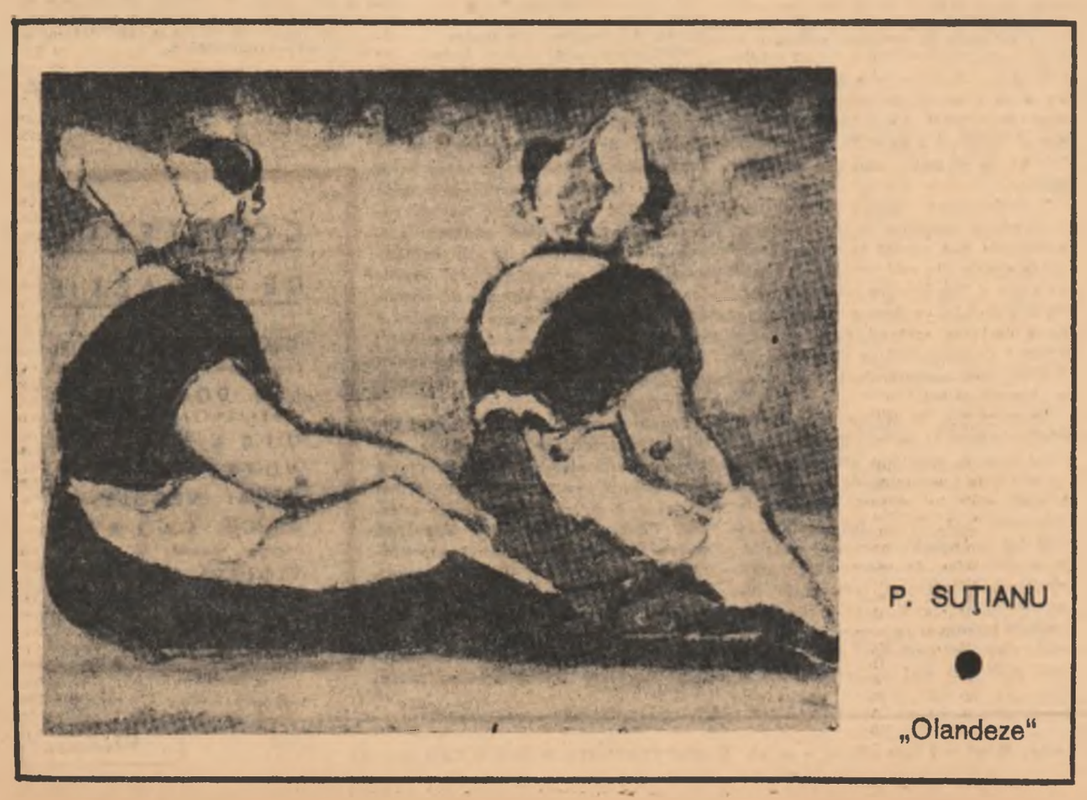

P. SUŢIANU

„Olandeze"

DICŢIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ (*addenda*)

Cezar Drăgoi

S-a născut la 14 august 1925 în Chişinău. Studiile liceale le-a urmat la Birlad, iar cele superioare la Bucureşti, unde a absolvit Facultatea de Filozofie. A lucrat ca redactor la diferite reviste bucureştene (**Studentul român, Viaţa românească, Gazeta literară, Revue roumaine**) şi la Radio. S-a stins din viaţă la 16 decembrie 1962. După placheta de debut (**Bateau vinturi noi**, 1949) în care cultivă o poezie de factură maiakovskiană, celebrînd revoluţia, elanurile tinereşti, munca de reconstrucţie a ţării, ideea de socialism, în versuri retorice nu lipsite însă de o anume prospeţime, se dedică literaturii pentru copii. Obţine rezultate notabile cu **Povestea bradului** (1953) **Serile cu Moş Nichifor** (1953). **Cărticica verii** (1956), **Un băiat, o fată** (1957), **Vicleniile piticului din vatră** (1957), **Luna din călimară** (1959), exploatînd interesul celor mici pentru fabulos, personificare şi aventură. A tradus din Stepan Scipaciov (**Pavlik Moruzov**, 1954) şi din Serghei Mihalkov (**Drumeţul vesel**, 1957).

AUREL MARTIN

Nicolae Dumbravă

Pe numele adevărat : Nicolae Brînzei. Pseudonimul aminteşte locul naşterii, anume Dumbrava Roşie, comună din raionul Piatra Neamţ. Debutează în anul 1948, la douăzeci de ani (s-a născut la 16 septembrie 1927). Din 1950 este redactor la revista *Viaţa militară*. Cultivă cu precădere poezia închinată vieţii ostăşeşti şi poezia patriotică, slăvind eroismul înaintaşilor şi trăinicia prezentului, a „orizonturilor carpatine". În majoritatea cazurilor, versurile sale sînt un „dialog cu ţara". Folosirea dialogului ca modalitate de comunicare lirică ar putea avea un efect estetic mult mai mare, dacă nota dominantă a poeziilor nu ar forma-o imagini deja cunoscute. Cel mai împlinit volum este ultimul (*Orizonturi carpatine — 1966*). Alte cărţi : *Voi, oameni ai patriei mele* (1954), *Ecouri* (1959), *Dialoguri cu ţara* (1964).

N. BULIGA

Dumitru M. Ion

S-a născut la 1 ianuarie 1948 în satul Brăteşti, Curtea de Argeş. A debutat în 1963 în revista *Luceafărul*. În prezent este student al Facultăţii de limbă şi literatură română. A publicat placheta *Iadeş*, în col. „Luceafărul", 1967. Avalanşa în care se răstoarnă versurile sale, frenezia imagistică lasă slobode multe neglijenţe : versuri nepăsător prozaice, cuvinte aruncate la întîmplare, amestec de nuferi şi mocirlă. Mai mult timid decît cu îndrăzneala neofitului, aproape un copil, dar capabil de violenţe, tînărul poet se ghiceşte imediat în versurile sale, amestec de suav şi grotesc, bolovăniş lingvistic şi rafinare. Bănuindu-se călcat hoteşte de blestemul căzut pe regele Midas, poetul jubilează de multe ori exuberant.

ŞERBAN CODRIN

George Dumitrescu

S-a născut la 22 aprilie 1901 în satul Cocioc-Ilfov. La liceul din Ploieşti este elevul lui I. A. Bassarabescu, (care-i prefaţează şi primul volum de **Poezii**, 1915—1919). Licenţiat în litere, la Bucureşti, îşi ia **doctoratul** cu o teză despre **Poezia lui Panait Cerna** (apărută în 1939) A fost asistent universitar al lui Mihail Dragomirescu şi profesor de liceu, a condus revista **Ritmul vremii** (1925—1929) ; a publicat 16 volume (poezie şi critică) şi a fost de două ori premiat de Academia Română şi de Societatea scriitorilor români (1926, 1933).

Activitatea sa de critic şi istoric literar se rezumă la două cărţi : **Opinii literare** (1927) şi **Poezia lui Panait Cerna**. (1939).

Cele 13 cărţi de poezie însă l-au impus ca un poet din familia unui Iosif sau Anghel : **Poezii** (1920), **Primăveri scuturate** (1924), Cîntece pentru madona mică (1926), **Privelişti** (1928), **Cenuşe sfîntă** (1930), **Pietate** (1930), **Elegii** (1933), **Zăpezi şi purpură** (1936), **Amiază** (1942), **Ce mai faceţi florilor ?** (1957), **Glasuri limpezi** (1961), **Frăgezimi** (1964), **Poeme** (1965), **Cireş amar** 1967).

Cea mai bună caracterizare a poeziei sale şi-o face în postfaţa volumului selectiv din 1965 : „Am fugit de parabole inutile şi de cărări răsucite steril care au început să fie la modă şi astăzi, ca imediat după primul război mondial. De aceea poeziei mele îi lipseşte falsa strălucire a gîtelilor grele, pletorice, fără aderenţe la fond, precum şi ermetica opacitate ce strangulează simţirea" Lovinescu îl caracterizează ca un elegiac erotic, de nuanţă trubadurescă, iar G. Călinescu un intimist.

„Voalat simbolist, savuroasă şi calmă" (Al. Piru) poezia sa se menţine autentică numai în măsura în care-şi păstrează tonul confensiv : **Tu ştii că tata n-are vorbe multe / Dar ţi-este cald şi bine cînd îl vezi, / În jurul lui stau cărţile grămezi / Şi-i rod obsesii şi mihniri oculte.**

Ultimul volum, **Cireş amar** (1967) aduce o experienţă prozodică nouă dar şi începutul unei nelinişti : **Pentru ce lingă tine culeg / Un strop de odihnă în treacăt ? / Cînd m-apropii, / Te deschizi ca o taină cu lacăt / Şi-mi dai universul întreg ? / /**

Versurile scrise pentru copii sînt printre cele mai elevate creaţii din ultimii ani ale genului.

EMIL MANU

ARTE

însemnări plastice

Estivale

Bucureștiul estival nu prea oferă posibilități de delectare vizuală amatorului de artă avizat.

Pus sub semnul unei profunziuni a producției artizanale, avînd ca scop atragerea tipului de turist ce colecționează amintiri sub forma unor obiecte quasispecifice, el ignoră — cu anumite excepții — turistul inteligent, pentru care ritmul dezvoltării unei țări se citește și în temperatura culturală a acesteia, se exemplifică în manifestări de înaltă ținută, prin expoziții de calitate. În perioada în care Belgradul găzduiește o expoziție Picasso, Praga — o retrospectivă Ruault, Bucureștiul preferă păpușile. Păpuși reușite desigur, dovadă a unei ingeniozități lăudabile, dar care nu pot spune multe despre arta noastră vizitatorului pentru care contactul cu România înseamnă această vară a anului 1967. Evident, reproșul nu vizează atît calitatea, cît această nefericită organizare sincronă a unor expoziții cu profil identic, tocmai într-o perioadă în care s-ar fi cerut ca, prin manifestări variate și complexe, să se ofere o imagine caracteristică a vieții artistice românești.

Dacă expoziția Veturiei Olimpia Sonea *se păstrează prob în domeniul circumscris al artei decorative, cu reușite mai ales în cadrul păpușilor în costum popular sau în panourile decorative (notăm ingeniosul* Păun *din tresă de pai colorat sau broderie cu lînă pe pînză de sac, intitulată* Păsări și flori*), cele două expozante găzduite de galeria din strada Onești încearcă pătrunderea pe teritoriul artelor plastice propriu-zise. Din pînză, hîrtie, foiță de metal lipită pe lemn sau pe pînză de sac, evitînd virtuțile sugestive ale colajului pentru o explicitare narativă ce folosește materialul — constrîns într-o stilizare convențională — pentru realizarea unor corespondențe quasimimetice ale modelelor din realitate.* Lena Constante *încearcă a face tablouri autonome, deși aceste agreabile povești cu oameni — cu fete-de-metal, cai și castele, par mai potrivite ca elemente adiționale pentru calendare, agende de birou, etc. Ceramica* Violetei Crăciun *în schimb caută, inscriindu-se astfel într-una din tendințele contemporane, să se apropie de sculptură. Artista se-ndreaptă predilect spre piesele mari, policrome, lipsite de tradiționala funcție utilitară, concepute doar pentru agrementarea interiorului — efort lăudabil, ce nu depășește însă, din păcate, stadiul de hibrid (totuși, notăm printre reușite* Silueta, Bărdaca cu ris *și formele* simple ale Vasului decorativ, Roatei *etc.).*

Tot două expozante (hotărît, iulie pare a fi o nouă lună a femeii) beneficiază de galeriile din Bd. Magheru. Este vorba de graficiana Mariana Popa *— prezentă cu 19 litografuri colorate, și de pictorița* Maria Constantin *— aflată la cea de a patra expoziție personală. Acuarelele sale* (Mesembria, Valea Nărujei, Balcic, Tufănele, *etc.) impresionează printr-o organizare cromatică subtilă obținînd efecte din însăși crutarea albului hîrtiei, prin epuizarea inteligentă a posibilităților oferite de tehnica aleasă, în sensul transcrieii rapide, dar nu lipsite de un cert lirism, a senzațiilor — ce se solidifică în sentimente — în fața naturii.*

Cu Mariana Popa se întîmplă altceva. Rezolvările compoziționale adeseori aceleași (figură centrală pe un fond ce evocă prea direct icoana pe sticlă de Făgăraș — Pintea Haiducul, Figură dantească, Miorița, Feerie, Pariziană, *etc.), influențele orientale nu o dată neasimilate, expansiunea fără valoare artistică în alte domenii, cum ar fi acela al scenografiei și afișului duc în mod firesc la întrebarea dacă nu cumva, în ciuda unor piese incontestabil reușite, această expoziție a fost organizată prematur.*

Deși lipsită, printr-un regretabil concurs de împrejurări, atît de catalog cît și de afiș, expoziția sculptoriței Mara Bâscă *trebuie considerată manifestarea cea mai valoroasă a acestor zile. Lucrările sale realizează acea rară unitate între ansamblul lor, într-o lumină ce le dă un accent de austeră poezie și de liniște, aș spune bisericească, și prezența separată, în sine, a fiecăreia. Lucrate, fără excepție în materiale tradițional populare — lemn și piatră — ele au acea gravitate densă și totuși deschisă, zîmbitoare, a artei populare. Calitatea lor exemplară este aceea de a fi existențe definitive, unitare, nepermițînd, ca în atîtea cazuri, separarea — în actul contemplării și aprecierii — a ideii, tratării materialului, a vreunei soluționări ingenioase, etc. Fără a-și ascunde incursiunile în lumea formelor folclorice (sculptorița posedă una din cele mai remarcabile colecții de obiecte populare), Mara Bâscă extrage aceste forme din mediul lor specific și fără a le altera coloratura sentimentală, le mărește dimensiunile, într-un fel de demonstrație a vocației pentru spațiile largi, pe care acestea o conțin implicit. Fie că este vorba de varianta compoziției ce figurează actualmente în expoziția din parcul Middelheim, sau de* Piatra de mormînd *(reluînd organizarea compozițională a icoanei pe sticlă), de* Păsăroii de piatră *sau de* Păsăroii de lemn *pe care artista îi numește poetic —* 3 colindători, 3 cîntăreți, 3 privighetori, 3 ursitoare *— ceea ce constituie nota dominantă a sculpturii Mariei Bâscă este sentimentul materialului, material inclus în viziune ca mijloc special de expresie. Sculptorița lucrează în chiar sensul artistului popular — îi împrumută iconografia, înțelege să ajungă la aceeași minunare proaspătă în fața lumii imitîndu-i stîngăcia, renunță, ca și el, la alegorie în favoarea simbolului. Căci, departe de a cultiva o sculptură ce înveșmîntă idei, Mara Bâscă practică o artă a sentimentelor năvalnice, pămîntești, ce se întrupează spontan, fără fisuri, fără criza dubiului, în personaje care au existat și vor exista întotdeauna.*

Și dacă i se poate reproșa artistei ceea ce, în anumite limite, constituie o realizare — această prea evidentă asimilare cu anonimatul creației populare — să ne gîndim un moment la acea sculptură care e și Moore și arta neagră și Arp și Brâncuși și artă oceanică și care numai sculptură românească nu mai este, și opțiunea nu va fi dificilă.

CRISTINA ANASTASIU

ROMUL LADEA „Cărturarul"

muzică

JAZZ

Fără a se bucura de total unanime aprecieri, jazzul, — acest fenomen artistic, apanaj deosebit de popular al veacului al douăzecilea se face prezent nu numai în atmosfera trepidantă a micilor squaruri de artă ale cafée-barurilor, dar și pe firmamentul discuțiilor mai puțin recreative, țîșnind din verva unor condee estetice de autoritate sau chiar găsindu-și loc ca „stil componistic" în creația atîtor compozitori contemporani de valoare clasică. Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Strawinski, Darius Milhaud, André Jolivet, Poulenc etc... sînt nume de creatori din cei mai însemnați care au fost ispitiți de rezonanțele lirismului specific al acestui „stil muzical", returnîndu-le în creații proprii, în configurări din cele mai subtile, stilizate, intelectualizate.

Dar ce este jazzul ?

A încerca o definiție lapidară, largă ca sens ar putea fi riscant. Și totuși...

Jazzul este un stil. Este un gen. Un gen muzical. Permițîndu-ne un eufemism am afirma : jazzul este o manie. O manie elevată. Deși termenul este atît familiar, trebuie notat totuși că nu totdeauna această artă cu specificul ei net conturat este cunoscut în adevărata ei fizionomie. A confunda acest gen de muzică seriei atît de numeroaselor producții ale „muzicii ușoare" înseamnă a face o eroare. Nici șlagărele zilnic demonetizate, nici atîtea muzici de dans fie ele „twist" sau „rock" nu pot fi considerate jazz. Și atunci ?

Jazzul este arta muzicală a negrilor afro-americani a cărui stil a fost asimilat și de către europeni, îmbogățindu-l adesea fără a-i renega însă spiritul. Este deci o artă populară. Este un folklor muzical reprezentativ bogatei sensibilități a acestei rase. Lui îi sînt tipice lirismul cald, cu notă de virilitate ; în el pătrund uneori accente dramatice elegiace, cu totul specifice, sau pasional romantice. Îi sînt caracteristice simplitatea melodică, complexitatea și fantezia precipitărilor ritmice, bogăția improvizatorică a variațiunilor, virtuozitatea liberă oricăror tradiții de școală ce au permis instrumentiștilor jazzmani desfășurări tehnice sclipitoare, dezinvolte acrobații dublate de un admirabil efort artistic spontan, sinceritatea, puritatea expresiei sentimentale. Jazzul este deci altceva decît numai o muzică de dans, deși caracterul ritmic dansant nu-i este total străin. Ritmul lui prezintă o varietate diferențiată de forme de la cele impulsiv-senzuale cu accente sincopate, cu inversiuni ciudate de formule, la adevărate cantus planus, cu mlădieri infime, într-o ordine valorică aproape vătrată. Această muzică se ascultă arătîndu-și subtilitățile, sonoritățile filigranate, plasticitatea armoniilor cîteodată surprinzătoare, efuziunile dinamizate ale unei trompete „de aur" devenită în mîna unor maeștri instrument cu candori catifelate de flaut.

Jazzul este o improvizație, o continuă depănare de volute, cu toate avînd ca punct de plecare temele unor melodii (songs) fie ele din tezaurul vechi religioaselor „spirituals", fie a nostalgicelor cîntece de dragoste „blues", fie chiar din repertoriul unidimensional și apoetic al fanfarelor de provincie.

Totul este aici creație și interpretare simultană. Se fabulează, se creează în tensiunea spectacolului și de aceea nimic teatral, artificial, voit impozant nu poate avea loc în acest spectacol. În dionisiacele irumperi de frînturi sonore și muzică, ezitările, capriciul arbitrar ori cel accidental devine calitate, devine firesc ; patronaj al subiectivității, al lirismului total, al expansivității verbalistice.

Jazzul, evoluția lui părea făcută să neliniștească nu numai pe fanaticii admiratori ai lui, pe cei care găseau în el un fericit mod de dialogare estetică, dar și pe nu mai puținii denigratori ai acestui gen, pe cei altă dată indiferenți, care îi acuză azi semnele de oboseală, îi neagă inițialul, iluzoriul ton crepuscular de la începutul de secol, topindu-l în imaginea unei naturi artistico-poetice hedoniste și inferioare, descriindu-l ca lipsit tocmai de candorile pe care și le asumea drept primordiale. E drept catalogîndu-l estetic, oricare ar fi el, chiar jazzul modern, poate fi interpretat ca o reeditare a unui romantism de secol XIX, ce nu se grefează întru totul pe sensibilitatea contemporană, deși a fost un copil teribil al ei. Acest romantism tardiv a fost acceptat în noul val al contemporaneității mai mult pentru a-i fi împrumutat litera (cu totul exterior) decît a-i fi timbrat clamările fundamentale.

Cei care i-au rămas constant adepți au spus și spun că jazzul a devenit mereu interesant, mereu fecund, plin de idei, angajat continuu împrospătării, depășind perioade, poate chiar crize.

E știut, există acum un jazz modern, după cum există unul clasic, după cum atîtea și atîtea altele nu mai pot fi numite în nici un fel. Adunate prin forța aceluiași eu artistic într-o metaforă unică și simbolică, toate justifică un adevăr estetic, chiar dacă în unele aspecte permite controverse.

IANCU DUMITRESCU

telecronică

Ultima oară

Deși vacanța nu a adus restructurări importante în programul televiziunii, o anumită ușurință adie. Simbătă, emisiunea **Emoții în premieră** care ar fi putut lansa doi tineri interpreți de muzică ușoară bineveniți — Doru Atanasiu și Valentina Popescu — a capotat din subiectivism. Evident, juriul de anul acesta al clasicului festival de la Monte-Carlo n-a premeditat nereușita sinucidere a celebrei interprete Dalida, foarte apreciată de către George Călinescu. A fost un incident. De aici și pînă la părerile anemice enunțate cu spășită candoare sub conceptul de opinie publică e un risc. Nu, opinia publică e cu totul altceva decît adunarea lipsei de receptivitate la ritm a doi purtători de cuvînt întîmplători. E evident că Doru Atanasiu și Valentina Popescu sînt doi exaltați ritmici, sau cum se spune — între ghilimele — urlatori. Dar sînt autentici și cei cărora le place genul respectiv regretă facilitatea insuccesului lor. Oricum, emisiunea nu poate continua astfel jocul.

Ceva prospețime în selecția (publică, pare-se) a interpreților preferați de muzică populară am întîlnit duminică seară. Muzica populară face, de fapt, gloria noastră ; iar nu cea ușoară căreia i s-a acordat — orice s-ar spune — prea multă atenție și neliniște ; față de tăcerea care a domnit uneori peste mixturile folcloristice și imixtiunea în decantarea ritmică a sufletului românesc aparținînd unor nechemați (e) și superficiali (e). Cîntecul nostru popular este adînc, tulburător. Nu-l putem încredința decît sufletelor cu aceiași putere de penetrație. Ne lipsește Maria Tănase. Și, ar trebui să suferim mai mult decît pentru insuficiența textelor de muzică ușoară. Defuncta emisiune **Debuturi**, a televiziunii, avea de rezolvat ceva, în această privință. Emisiunea nu mai e. Privința, însă, a rămas.

Deși e vacanță, lucrătorii televiziunii sînt la fel de avizi de succes. Un foarte probabil operator de la **Magazin** (care filmează în prezent despre feminitate ; redactor Ileana Pop, text : Sînziana Pop) blasfemia de curînd telecronicarii întrucît ignoră imaginea. Avea dreptate, un număr la sută. Printre factorii esențiali care întîrzie marile emisiuni este și neconcordanța dintre textualizarea literară des onorată și întristarea operatorilor încorsetați de ea. Mă gîndesc, să zicem, și la Boris Ciobanu căruia i s-au înmînat, se spune, sarcini de platou, cînd stilul său are enormă nevoie de aer, de înălțime. Ar fi un gest nesportiv.

Se discută despre apariția unei publicații de specialitate. Am scris acum un an despre necesitatea ei absolută. Poate ar trebui lărgite aceste discuții. Experiența revistei, de familie, **Fotbal** nu este dintre cele mai bune. O spun fără nici un renchiun, fiindcă Alain Prevost preferă să fie cronicar la **Lettres Françaises** decît la Télé 7 jours.

Atît. E vacanță.

ION NICOLESCU

pe teme dramatice

Teatrul cu cei mai mulți „spectatori"

Preocupările privind stabilirea repertoriului teatrului radiofonic ne apar practic nelimitate, aici nemaifiind vorba de „profilul" unei instituții care trebuie să țină seama de publicul dintr-o anumită regiune, de posibilitățile limitate ale actorilor dintr-o singură trupă, de planul de încasări etc. Există însă alt complex de condiții deloc mai puțin severe, ce trebuie avute în vedere în acest caz : vastitatea publicului, marea varietate de gusturi și pretenții ale ascultătorilor, selectarea lucrărilor dramatice în așa fel încît să se asigure cuprinderea unei cît mai întinse arii geografice, tematice și problematice, în sfîrșit, abordarea acelor piese care se pretează la „montări" exclusiv auditive.

Pe scena invizibilă a teatrului la microfon sînt „jucate" capodopere din dramaturgia universală clasică, piese contemporane din literaturile altor țări și, bineînțeles, lucrări dramatice românești. Un loc însemnat în programul teatrului la microfon îl ocupă piesa românească de actualitate, a cărei frecvență și pondere în ultima vreme au sporit sensibil. Transmiterea unor valoroase lucrări inedite și realizarea unor seriale de teatru radiofonic „*Zodia Cancerului*" după Mihail Sadoveanu, *Tănase Scatiu* după Duiliu Zamfirescu se înscriu ca succese certe ale acestui gen de emisiuni.

Unii dintre dramaturgii noștri reușesc să construiască texte interesante, ținînd seama de legile spectacolului radiofonic : teatralitatea dialogului purtat numai în registrul sonor, *suspense*-ul dramatic realizat fără elemente vizuale, utilizarea la maximum a valențelor artistice și a expresivității sunetului. În cadrul emisiunilor de „teatru scurt" am ascultat cîteva piese de factură modernă, ce cultivă simbolul dramatic, piese axate în jurul unor idei-etalon : iubirea, a cărei împlinire este năzuită la mari amplitudini sufletești (*Discurs pentru o floare* de Paul Everac, *Unde-s marile iubiri?* de Theodor Mănescu și Silvia Andreescu), spiritul de sacrificiu, ca una din componentele ce trebuie să intre în mod firesc în profilul moral al eroului, indiferent că luptă pe frontul științei, al artei, ori pe un front militar (*Podul de piatră s-a dărîmat*, după o nuvelă de D. R. Popescu, *Rîpa albastră* de Leonida Teodorescu).

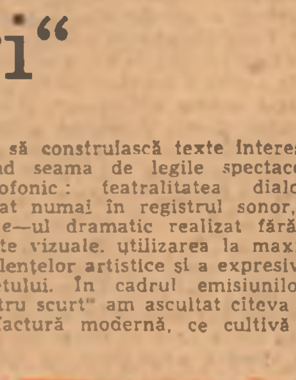

O calitate a acestor piese (printre care remarcăm *A doua dragoste* de Corneliu Leu) ni se pare a fi aceea de a nu duce investigația psihologică pînă la ultima dezvăluire, lăsînd ascultătorului libertatea de a gîndi singur, de a găsi soluții proprii. Solicitarea unei participări nu numai afective, dar și raționale a acestuia, oferă posibilități de sugestie multiple ascultătorului.

Transformarea textului dramatic scris pentru microfon într-un *spectacol radiofonic* este numai în aparență un lucru simplu ; în realitate genul acesta de regie și interpretare comportă multiple dificultăți ce decurg din obligatia de a declanșa aceleași stări, aceleași procese de conștiință ca și spectacolul teatral, nedispunînd însă decît de mijloace auditive.

În orice gen de teatru dramatic se admite în general primordialitatea textului asupra celorlalte elemente ajutătoare : gest, mimică, decor, costum, lumină etc : în teatrul practicat la microfon însă, legea primordialității textului primează aproape absolut. Spre deosebire de spectacolul audiovizual, unde vigoarea intervenției directorului de scenă poate împinge cîteodată într-un plan secundar, pe primul plan situîndu-se demonstrația mai mult sau mai puțin inspirată a aptitudinilor și truvaiurilor regizorale, în teatrul radiofonic o asemenea tratare a textului nu este cu putință ; aici nu se poate face spectacol cu proiecții și spoturi de lumină sau cu momente de pantomimă, ci numai cu *text rostit*.

Consecința acestui fapt nu este atrofierea imaginației regizorului, nici alunecarea acestuia de la atribuții artistice la îndrumări pur tehnice. Regizorul de la radio, ca și cel de la televiziune sau cinematografie are datoria să cunoască mult mai mulți actori decît regizorul unui singur teatru; aceasta fiindcă el nu lucrează cu o trupă fixă, ci își întocmește echipa pentru fiecare spectacol, apelînd la tot ce i se pare mai potrivit în întreaga noastră mișcare teatrală.

Aceasta creează impresia că realizatorii emisiunilor teatrale radiofonice sînt ocrotiți de soartă întrucît pot alege numai „ce le place". Falsă impresie. Un regizor de teatru la microfon care și-ar lucra benzile cu același gen de voci, cu aceiași actori, fie ei cei mai străluciți, cu același tip de efecte sonore, și-ar plictisi foarte curînd publicul. Fantezia regizorului de la radio trebuie să ia forme multiple obligate de calea unică pe care trebuie să acționeze : unda sonoră. Tot cadrul scenic trebuie sugerat numai cu mijloace auditive : marea — printr-un vîjîit de ape învolburate, pădurea — prin cîntecul păsărilor. În fața acestui univers de posibilități relativ redus, se pun regizorului și interpreților o seamă de dificultăți : evitarea poncifelor, învingerea șablonului, înnoirea modalităților de exprimare sonoră.

Foarte reușite — în linia regiei radiofonice tradiționale — mi se par transpunerile pieselor *Podul de piatră s-a dărîmat* (regia artistică Mihai Zirra) și *A doua dragoste* (regia artistică Paul Stratilat), care valorifică poezia textelor, impresionînd prin simplitatea și finetea mijloacelor sonore utilizate. Un Caragiale „modern" am ascultat în regia lui David Esrig, care a montat într-o „viziune" auditivă plină de inventivitate și pitoresc schițele *Atmosferă încărcată* și *Cam tîrziu*. Replicile de chef și beție ale personajelor s-au întretăiat ilariant cu frazele ridicol-patriotarde învățate din ziarele partidelor „istorice", totul pe un fundal sonor compus cu multă fantezie. Elocvente mărturii de talent și dăruire pentru montarea „spectacolelor" radiofonice aduc și tinerii regizori Cristian Munteanu, Grigore Gonta și alții.

Ar fi bine ca redacția teatru la microfon să continue difuzarea unui cît mai mare număr de piese originale inspirate din actualitate, să antreneze în acțiunea de structurare a repertoriului noi forțe, care vor scrie special pentru microfon, abordînd și alte domenii, cum ar fi viața oamenilor din industrie, din agricultură, din cercetarea științifică etc. Utilă ar fi, de asemenea, invitarea mai multor regizori de teatru și solicitarea unor cercuri mai largi de actori, consacrați sau începători, care dovedesc că pot aduce contribuții valoroase la realizarea spectacolelor radiofonice.

MIHAI FLOREA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI
(redactor-șef adjunct)
ION DODU BALAN
(redactor-șef adjunct)
GICA IUTEȘ
AUREL MARTIN
MIHAI NEGULESCU
DINU SARARU
(secretar general de redacție)
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică
STEFANA WARBUR

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.16.10, ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiselef nr. 10, telefon 18.33.99. Abonamente : 13 lei — 3 luni ; 26 lei — 6 luni ; 52 lei — un an. Tiparul Combinatul Poligrafic Casa Scînteii.

40.220